

SÖKAREN

NR 5

1975

LÖSNUMMERPRIS 4:50 inkl. moms

KARMA LING

ett litet buddistkloster i Småland

I södra Småland ligger meditationscentret Karma Ling. Det är knutet till Kagyu-orden inom den tibetanska buddismen. Denna orden utgår från Mästaren Karmapa, som föddes på 1100-talet men som sedan har återfötts flera gånger inom samma orden. Nu är han här för 16:e gången och har sitt huvudkloster i Sikkim i norra Indien.

Efter det kommunistiska maktövertagandet i Tibet har många av lamorna flyttat från hemlandet och

bosatt sig i Indien. Under de senaste 10—20 åren har sålunda tibetanerna för första gången på hundratals år kommit ut ur Tibet, och därav har det blivit möjligt för västerlänningar att lära känna deras filosofi och religion. Ganska många västerlänningar har under de senaste 10 åren mött tibetanska mästare, och det har bildats grupper av deras lärjungar i Europa och Amerika. I Europa finns det ett 30-tal munkar och nunnor som tillhör den

tibetanska buddismen.

En nybliven nunna är Brita Maria Nyström, eller, som hon nu kallas, Anila Chudrun. Hon ordinades i Kagyu-orden av Gyalwa Karmapa i december 1974 tillsammans med ytterligare en nunna och sex munkar. Det finns nu en nunna och en munk på Karma Ling, och en nunna och en munk i Stockholm. På Karma Ling bor mer eller mindre regelbundet mellan sju och tio personer; dessutom kommer många

Karma Ling, juni 1974. I centrum Lama Kalu Rinpoche, i främsta raden hans lamor. Vid telefonstolpen Anila Chudrun (Brita Maria Nyström), intill henne en äldre man, närmaste grannen Herman Davidsson.

besökare till klostret, de flesta från andra buddistiska centra, men även personer som inte tidigare haft kontakt med den tibetanska buddismen.

Karma Ling är från början en vanlig bondgård, som ligger långt ute på landet. Enstaka gårdar finns i närheten, och närmaste by ligger fem kilometer bort. Det är flera mil till några större samhällen. Landskapet är typiskt för södra Småland: mest vidsträckt skog och mossar, kring de röda stugorna sädesfält och beteshagar.

Gården omfattar ett litet bostadshus, två lador, två mindre hus som inretts till bostadshus samt en liten stuga i skogsbrynet, som ännu ej är inredd. Bostadshuset är från 1860-talet, ladorna från sekelskiftet. Grunden är också lagd till ett ganska stort bostadsannex, som när det blir färdigt kommer att innehålla många rum samt dusch och tvättmöjligheter. Än så länge klarar man sig med vedspis och vedkaminer, en kallkran i köket och en bra potatiskällare.

Brita Maria, hur gick din väg till buddismen?

— I flera år intresserade jag mig för kristendom och hinduism. 1970 reste jag till Indien och bodde i åtta månader på Shivananda Ashram och fick undervisning i andlig praktik. Därefter var jag i Sverige ett par år, men så kände jag en inre maning att åter bege mig till Indien. Jag kom nu till Shree Gurudev Ashram, som leds av Swami Mukta-nanda. När jag var där kände jag att jag bara skulle vänta, så skulle jag snart få veta min väg. Efter en månad fick ashramen besök av Gyalwa Karmapa och andra tibetanska lamor. Det säger något om vilken enhet som kan råda mellan religioner, när en buddistisk mästare besöker en hinduisk mästare. Det var underbart att se de två tillsammans. När jag såg Karmapa, visste jag att det var han som var min lärare. Så blev jag hans lärjunge. På Karmapas inrådan reste jag till ett av hans kloster i Himalaya, där jag fick undervisning av en av hans lamor, lama Kalu Rinpoche, under ett par månaders tid. Sedan har jag återvänt till Sverige och kommit i kontakt med svenskar och danskar som på skilda sätt har blivit Karmapas lärjungar. Nu finns grupper av hans lärjungar i Stockholm, Göteborg, Köpenhamn, Oslo, här på Karma Ling samt på olika platser enstaka lärjungar.

Karma Ling mars 1975. Teckning gjord av Anila Chudrun.

Vilka är kärnpunkterna i den tro du har?

— Det väsentliga är att man verkligen ägnar sig åt andlig praktik. Det räcker inte med böcker och samtal eller att tänka vackert, utan man måste pröva lärdomarna i praktiken genom andliga övningar, meditation och praktiskt arbete i det dagliga livet. Man kan vara yrkesmänniska eller också munk eller nunna, men man skall alltid försöka göra sitt dagliga liv till en bön, eller, som buddister säger, praktisera Dharma, hela dagen.

Det sägs att buddismen inte har något gudsbegrepp. Tror du på Gud?

— Jag tror ingenting, men jag undersöker verkligheten. Man kan hålla på med långtgående teologiska spekulationer och slå sina teorier i huvudet på andra. Men sådana spekulationer är inte så intressanta och inte fruktbara. Vi måste i stället se till vad som ligger bakom alla dessa ord, se till den grund som finns i varje religion. I alla religioner söker man något som ligger bortom orden och uttrycken, vare sig man kallar detta Gud, Krishna, nirvana eller något annat. De kristna säger sig tro på Gud, men hur definierar de Gud? Olika kristna kan ha mycket olika uppfattning om vad detta Gud är för något och hur man skall nå fram till det. Å andra sidan kan somliga kristna ha en uppfattning som ligger mycket nära en del buddisters tänkesätt.

Så du har ingen bestämd uppfattning om Gud, utan ställer dig frå-

gande?

— Jag tror att varje människa måste söka på sitt sätt, efter sina egna förutsättningar. Det är bra att det finns kristna, buddistiska, hinduiska osv. skrifter, vilka erbjuder olika vägar. Insikten kommer långsamt, och att vinna den är en mödosam process. Ingen av oss vet vad Gud är, men vi kan undersöka det genom meditation och genom att förändra oss själva på olika plan.

Det räcker inte att i ord uppställa en fast teori: så och så är det, punkt och slut. Det räcker inte att uttala: "Jag tror på uppståndelsen" eller "jag tror på återfödelse" och sedan är det inte mer att göra, allt är ordnat liksom. Processen är en annan: En människa hör talas om uppståndelsen. Det uppstår en känsla inom henne att det ligger något mycket djupt och betydelsefullt i Jesu uppståndelse. Hon har ingen logisk förklaring till vad som skedde, utan accepterar det ovissa, det okända, i medvetande om att det ligger någonting bakom som hon en dag kommer att förstå helt och fullt. Detta kan kallas "att tro". Det är utgångspunkten. Det är hypotesen, och nu funderar människan ut vad hon skall göra åt saken. Något måste göras. Den som söker uppriktigt, finner att ökad insikt om gudomliga ting vinnes genom ödmjuk bön, inre koncentration, meditation och liknande. I stället för att spilla tid på spekulationer arbetar hon metodiskt för att ta reda på hur det verkligen förhåller sig, för att nå klarhet, klarseende. Inom kristendomen kallas det att se Gud ansikte

mot ansikte, att se Guds härlighet. Hinduerna kallar det att bli ett med Gud, att uppgå i Gudsmedvetandet, att "förverkliga självet". Buddisterna talar om att nå den inre fullkomligheten, den slutliga friden, nirvana, upplysningen. Uttrycken varierar, men de försöker alla beskriva ett medvetandetillstånd som inte kan beskrivas i ord. Orden och uttrycken förblir skisser, symboler för något som varje människa måste uppleva själv för att förstå.

Inom den tibetanska buddismen utgår man från att varje människa kan uppnå denna fulländning, denna fullkomliga andliga klarhet redan nu i detta människoliv. Var och en har chansen — det kommer an på oss själva om vi utnyttjar den.

Jag har ganska ringa erfarenhet men vill ändå förmedla hur jag uppfattar de tibetanska lamornas undervisning: De uppmuntrar oss inte att anta en viss tro eller ståndpunkt, utan säger att vi skall vara skeptiska, gå långsamt fram. Vi skall reflektera djupt över saker och ting och därigenom själva komma till insikt. De betonar att var och en måste förvärva sig sin egen vishet, genom egna ansträngningar. Man får ingenting "gratis", inte heller de andliga upplevelsena.

Vi får lära oss att undvika "de tio icke-goda handlingarna": att döda, att stjäla, att använda sex i själviskt syfte, att ljuga, att skvallra eller tomprata, att förtala andra, att tala ohövlighet, att avundas, att vilja ont samt att ha förvända åsikter. Dessa handlingar skall undvikas därför att de leder till lidande. Sådant som vi inte vill att våra närmaste eller vi själva skall råka ut för, skall vi se till att vi inte vållar andra. I stället skall vi utföra de tio goda handlingarna som är motsatsen till de dåliga: att skydda andra varelsers liv, att vara givmild i alla avseenden, att ha ett balanserat sexualliv, att tala sanning, att tala endast när det finns anledning till det, att sprida harmoni genom gott tal, att tala mildt och vänligt, att vara nöjd med vad man har, att ha medkänsla med allt levande, att ha tillit till och praktisera religion.

Känner du dig andligt befryndad med troende inom andra religioner, tex med de kristna?

— Ja, det gör jag. Jag ser dem som människor vilka i olika grad söker och strävar efter sanningen. För mig står en djupt kristen människa mycket nära en djupt engagerad buddist. Jag tror inte att den ena

vägen är bättre än den andra, utan resultatet som uppnås beror på varje människa själv. Det finns olika vägar för att varje människa själv skall kunna finna sin väg. Vi på Karma Ling har kontakt med många kristna som är intresserade av vårt arbete och är positivt inställda till det. Detta är bl a sådana kristna som själva mediterar, för sig själva eller i små grupper. Med dem har vi kontakt över trosgränserna, från människa till människa.

Har Karma Ling erfårit några negativa reaktioner från kristna, som menar att ni sprider en farlig villolära?

— Det har varit något enda sådant fall. Men vi har många kristna vänner.

Hur ser du själv på Jesusgestalten?

— Jag uppfattar Jesus som en av de största mästare som funnits på jorden. Han har haft och har fortfarande mycket stor betydelse. Han finns fortfarande och hjälper människor direkt med sin närvaro.

Ni buddister tror ju på reinkarnation...

— Det förekommer något som kallas reinkarnation, att ett individuellt medvetande tar ny form. Exakt hur den processen sker vet jag inte,

och behöver inte heller veta det nu, men jag tror att jag får reda på det om jag fortsätter med mina andliga övningar. Våra lärare säger att vi inte skall spekulera om andliga ting utan i stället ha tålmod och arbeta praktiskt, framför allt med meditation, så kommer insikterna efter hand.

Ser du Buddha som din store lärare?

— Det finns, har funnits och kommer alltid att finnas många stora andliga mästare. Att peka ut Buddha som den störste är en sån där andlig spekulation, ett försök att fastställa att så och så är det. Det viktiga är att jag i mitt dagliga liv mediterar och ständigt försöker vara så medveten som möjligt, försöker undvika mekaniska handlingar och vanetankar och i stället utvecklas och vinna insikt, samt ha de höga sanningarna levande i varje ögonblick. Det betyder inte så mycket från vem sanningen kommer. Sanningar har uttalats av både Buddha och Kristus och även av andra religiösa mästare.

Men min praktiska lärare och handledare är Gyalwa Karmapa.

Hur klarar ett buddistkloster sin ekonomi? Liksom alla kloster världen över får det lita till människors

Hans Helighet Gyalwa Karmapa, ledare för Karma Kagyu-skolan.

givmildhet. Karma Ling har hittills levt på donationer och kommer även i framtiden att vara beroende av gåvor. De som bor och arbetar där, har ingen lön, utan betalar i stället en låg avgift för kost och logi. Besökare som delar klosterfolkets dagliga liv, betalar 15 kronor om dagen. Detta täcker inte alla utgifter, eftersom renovering och nybyggnader drar stora pengar. Var och en får därför bidra med vad han kan.

Brita Maria säger:

— Arbete finns hur mycket som helst. Husen väntar på att bli färdigbyggda. Vi har en fruktträdgård och ett stort grönsaksland, ängar och skogar som kräver skötsel. Viktiga uppgifter är också att laga goda vegetariska måltider till den stora familjen, att bära in ved och sköta spis och kaminer, att hålla alla husen fina och rena, att sy och laga gardiner, mattor osv, att reparera cyklar och annat som går sönder, hämta mjölk i granngården och mycket annat. Var och en som kommer till Karma Ling finner snart en uppgift. Och i allt det yttre lägger vi en djupare mening: Alla våra handlingar är till för att vi skall lära oss något, utveckla oss andligen. Ett andligt center skiljer sig från andra platser eller kollektiv genom att människor kommer hit för att öva sig i andlig praktik. Vi vet alla varför vi är här. Därigenom har vi ett oerhört stöd av varandra och åstadkommer ofta mera här än vi annars skulle kunnat. En människa ensam kan göra många ting, men många människor tillsammans kan uträtta vad ingen skulle klara ensam. Vi som är på Karma Ling har erfarenhet detta, och vi är tack samma att få vara små delar i ett stort andligt skeende. Vi känner att vi har en uppgift att fylla.

Adressen till buddistklostret är: Karma Ling, 280 50 Strömsnäsbruk. Alla är välkomna som besökare, för längre eller kortare tid. En dagsrutin följs:

- 06.30 morgonpuja (= morgonbön)
- 07.00 frukost
- därefter arbetsmöte
- arbete
- 12.30 middag
- arbete
- 16.30—
- 17.30 individuell meditation
- 17.30 kvällste
- 19.00 kvällspuja
- 20.00 tystnad

Karma Ling hösten 1974.

Madelinda

Vi sökte dygnet runt förklara för oss själva om verkligheten var just som den syntes vara och ingen av oss kunde frågorna besvara - den äldste av oss blev förtrollad av en älska.

Gudomligt ursprung tolkas som en mädgåva (klenod för dem som förbigås i samhällslivet) att vara tacksam för och buga undergivset - kollekten av vår krassa livsbyrå får vi hålla.

Vi räknar knappast med att något kunde hända utöver vad vi vant oss vid, det allmänt kända - för sådant var vi båda stumma, döva, blinda.

Det sagolika skulle enbart bortförklaras med åselyckning utan att det ens besvaras - men älskan dansar runt, den sköna Madelinda.

Björn E

Björn Wester:

ATT VARA HEDNING

Efter sitt förhållande till religionen brukar människorna indelas i tre grupper: religiösa, ateister och irreligiösa.

De religiösa kan vara kristna, muslimer, buddhister, baha'i osv. Ganska genomgående är att dessa människor inte röker eller nyttjar alkohol, inte spelar kort eller dansar, inte svär och inte har föräktenskapliga sexuella förbindelser. Deras livsåskådning utmärks av att de tror att det finns en högre makt, Gud (undantag buddhisterna) och/eller högre religiöst-moraliska principer: såsom karma och Guds rättfärdighet, samt att det finns en väg för människan ut ur lidandet och hopplösheten till en högre, bättre verklighet: paradiset eller nirvana. — De religiösa finner trygghet i sin tro.

Ateisterna kan vara t. ex. marxister, humanister eller existentalister. De uppfattar syftet med sitt liv som helt inomvärldsligt. Kanske har de inget behov av den trygghet som de religiöst troende har sökt och funnit, eller också ser de ingen möjlighet att nå den. I sin livsstil påminner de ofta, men långt ifrån alltid, om de religiösa.

De irreligiösa struntar i Gud, himmelrike och liv efter detta — åtminstone så länge som det går dem någorlunda väl, så länge det är fred och de själva är friska och raska. Deras liv fylls av naturliga, världsliga intressen: kärlek, familj, karriär, ägodelar, nöjen. En trygghet i religionen är inte aktuell för dem. Religiös motivering för moralen bryr de sig inte om.

Men var hör vi hemma, vi som har en stark religiös känsla inför naturen, känner tillvaron av en högre makt och finner en trygghet där — men som kanske röker, nyttjar alkohol, svär, spelar kort och dansar samt med glädje ägnar oss åt föräktenskaplig erotik? (Själv sysslar jag inte med alla de sakerna.)

Jo, det fanns en tid, för länge sedan, då även vi kunde gå till kyrka

och tempel utan att skämmas — och det finns länder där detta ännu går för sig. Men våra nordiska folk utsattes en gång, i likhet med det övriga Europa, för en fruktansvärd kulturimperialism. Nere i söder tyckte man att vi var litet för svårhanterliga här uppe i norr — därför sände man hit så kallade missionärer för att pacificera oss, mildra våra seder som det hette. Vi slog nämligen, i högre grad än de kristnade folken, ihjäl människor på individuell basis — medan man i de kristna länderna nått längre i det kollektiva, statliga eller "ideella" dödandet (samtidigt som de som på egen hand slog ihjäl miste huvudet under övliga ceremonier).

Våra nordiska stormän såg med beundran upp till stormännen i söder och deras "milda seder", och vårt folk såg i sin oskuld upp till våra stormän. Och så gick det som det gick: vi förlorade tron på vår egen, ursprungliga livsåskådning, som utbildats av vårt folk i vår del av världen. Vi förlorade tron på oss själva, miste en bit av vår identitet. Vi fick en religion, kristendomen, som undertryckte vår natur, våra drifter, vår egenart och som aldrig riktigt kunnat efterlevas. Följden blev ett religiöst hyckleri, en religion med storartade utanverk: glänsande kyrkor, prästerskap i vackra skrudar, omänskligt krävande budord, fanatisk trosbekännelse, grymma religionskrig osv — men utan djupare förankring i människans sanna natur.

★

I en annan del av världen:

Någonstans långt borta i skogen står ett skåp, eller skall man säga ett litet miniatyrhus av ofernissad ceder, ungefär en och en halv meter högt. Framför det är en röd port bestående av två lodräta, smala stockar på några meters avstånd från varandra, över den en grov tvärså. Runt miniatyrhuset är ett rep med vidhängande pappersrem-

sor. I skåpet finns, något som ytterst få sett, ett svärd. I skogens stillhet går en man fram till helgedomen — för en sådan är det — bugar sig lätt, klappar två gånger i händerna, och Guden tar sitt säte i svärdet, är **närvarande**. Mannen bävar inför det gudomliga, okända, som han förnimmer. (Naturshintö)

Konstigare än så behöver det inte vara. Ingen utstuderad, verklighetsfrämmande teologi, inga praktfulla kyrkor, uppförda trots folkets fattigdom, inga krav på "skötsamhet", inget fromleri. Men för den skull ingen brutalitet, ingen råhet. Tvärtom en stor ömhet inför livet — och förståelse för människan sådan hon är med sin svaghet, sina drifter, sin sorg och sin glädje.

★

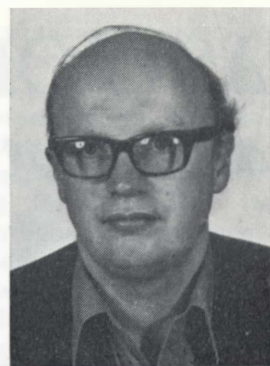
Vid midsommartid, i den ljusa natten, ta med flickan och flaskan (om du är man) eller gossen och glaset (om du är kvinna) ut i skogen! Sätt er runt en eld (men tänk på skogsbrandsfaran!), skåla för Oden och Tor, Frej och Freja — eller kanske för platsens skogsrå, näck eller disa! Dansa vilda danser! Eller var stilla och känn Det Heligas närvaro! Var **hedningar** — inte asatroende, shintoister eller taoister, utan hedningar rätt och slätt — eller, varför inte, **naturdyrkare!**

★

Min hedniska åsikt är att **moralen** skall vara anpassad efter människans förmåga — som i Havamal, och som Konfucius' och koranens moral förresten.

Livets mening är en kamp mellan gott och ont — men med ständiga fraterniseringar mellan dem — ty sådan är människan: på gott och ont; hon har det "goda" och det "onda" inom sig, och hon behöver båda, kan inte undvara dem, om hon inte skall stympa sig själv. (Både Tor och Frej hade kärlekshistorier.)

Forts på sid 27

ASTROLOGINS ÅTERKOMST

Av Gustaf Lundgren

Gång efter annan har man anledning att förvåna sig över den skarpa kontrasten i uppfattningen och uppskattningen av vissa företeelser mellan framstående svenska auktoriteter å ena sidan och kvalificerade utländska bedömare å den andra. Vad som är sanning i Heidelberg, Paris och London tycks ofta bara vara dåligt skämt i Sweden.

Hur mycket hån, spott och spe har t. ex. inte våra medicinska makthavare öst ut över homeopatin? Men reser man några mil söderut och kommer in på ett tyskt apotek, så finner man där en avdelning för homeopatiska medel och en för "vanlig" medicin. Man hör med häpnad att de homeopatiska läkarna är godkända av sjukhusen, och går man sedan till ett bibliotek för att orientera sig i den medicinska litteraturen, så stöter man på arbeten om homeopatins teori och praktik av författare som August Bier och Hans Ritter. Den förre, en av medicinshistoriens mera namnkunniga män, var professor vid Berlins universitet 1907—1932, och den senare är idag, enligt vad en tysk "Vem är det?" upplyser, "professor i invärtesmedicin, speciellt homeopati" vid universitetet i Frankfurt. Vad skall den stackars svenske resenären tro? Våra inhemska herrar och mästare har väl rätt? För det kan väl inte vara så illa att vi i all vår vetenskapliga perfektionism har gått och blivit lite provinsiala?

I lika hög grad divergerar omdömena om astrologin. En välrenommerad svensk astronomiprofessor publicerade häromåret en artikel, där han framställde astrologin som en från forntiden övertagen vidskepelse, som "likt en andlig farsot (närmast jämförbar med häxprocesserna) spred sig över den civiliserade världen". En aning annorlunda lyder omdömet hos Ernst Cassirer, vars ställning som en av samtidens främsta filosofer och vetenskapshistoriker ingen torde bestrida: "Astrologin är, rent formellt sett, ett av de mest storslagna försök till systematisk-konstruktiv

världsåskådning som människoanden någonsin dristat sig att göra." Citatet är hämtat från Cassirers arbete "Begriffsformen des mythischen Denkens" av 1922. I andra delen av sitt huvudverk "Philosophie der symbolischen Formen" (1923) ägnar han stort utrymme åt att belysa astrologins teoretiska fundament och speciella kategorisystem. Det är en lärd och sober utredning, utan invektiv och utfall av den art vi tycks vara tvungna att uthärda så snart en svensk auktoritet tar till orda i ämnet.

Sober och saklig är framställningen också i den tyske filologen och lärdomshistorikern Franz Boll's 1917 utgivna arbete "Stern Glaube und Sterndeutung" (med ett kapitel om babyloniernas astrologi av Carl Bezold). Dess 1966 utkomna femte upplaga med kompletteringar och bibliografi av bl. a. H. G. Gundel är det grundläggande arbetet om astrologins idéhistoria och en oumbärlig faktabok. Även om Boll inte godtog astrologin som vetenskap, så var han dock fylld av vördnad inför det stora ämnet. Ett av sina motto för boken valde han ur Goethes "West-östlicher Divan":

Dass wir solche Dingen lehren
Möge man uns nicht bestrafen:
Wie das alles zu erklären,
Dürft ihr euer Tiefstes fragen,

och han framhåller redan i förordet, att det förräder okunnighet om astrologins väsen och historia "att skära den över en kam med den vulgära vidskepelsen".

Men astrologin är inte bara formellt sett en grandios andlig skapelse. Den västerländska kulturens alla områden, religion, filosofi, konst, litteratur, medicin, mineralogi, kemi, botanik osv har mer eller mindre influerats av astrologin. Här om har Franz Boll mycket att förtälja. Han påpekar t. ex. att astrologiska motiv har inspirerat en naturforskare av Fechners rang, och att Strindbergs mystiska all-enhetslära är nära besläktad med astrologin.

Att det även finns yngre idéhistoriker som har klar blick för vad astrologin betytt för vår odling visar en avhandling av de båda tjeckiska forskarna Karel Stejskal och Josef Krasa: "Astralvorstellungen in der mittelalterlichen Kunst Böhmens" (Brno 1964), som innehåller mycket mer än som tycks framgå av titeln. Och i Sverige kan man peka på ett fint arbete av docent Staffan Bergsten om "Stagnelius och astrologin", publicerat i Samlaren 1964.

★ ★
★

I våra dagar upplever astrologin en märklig renässans, och dess återkomst är inte bara (som man på sina håll gärna vill göra gällande) ett symtom på vidskepelse och andlig bristsjukdom hos rotlösa människor som söker och finner ett religions-surrogat i populärpressens astrologispalter, utan den gamla läran har tagits upp till saklig prövning av kompetenta forskare på olika håll i världen och är av allt att döma på god väg att rehabiliteras. Sanningen är att astrologin just nu tilldrar sig allt större intresse som instrument i människokunskapens tjänst. Den ene psykologen och läkaren efter den andra, ja till och med någon enstaka teolog, träder fram och deklarerar att de i astrologin funnit inte bara en gångbar väg till ökad kunskap om det mänskliga psyket, utan att den rentav "kan uppmärksamma (berücksichtigen) ojämförligt mycket finare nyanser än något annat karakterologiskt system" (diplompsykologen Ernst von Xylander 1953), att den är "ett särskilt fint mätinstrument för tolkning av den mänskliga individualiteten" (teologiprofessorn A. Köberle 1956).

Bland kända psykiatriker som tagit ställning i frågan skall jag här blott nämna R. G. Heyer och C. G. Jung. Den förres korta men otvetydiga uttalande står att läsa i hans bekanta arbete "Der Organismus der Seele" och lyder: "Utan att här ge mig in i en diskussion om astrologin och under uttryckligt avståndstagande

från allt mindervärdigt horoskopiskt spådomsväsen vill jag gärna ha sagt, att den övertygande riktigheten i karaktärshoroskop som utförts av kompetent hand endast kan bestridas av den som inte vill se, som inte alls har provat saken."

C. G. Jung, den siste av de tre stora psykoanalytiska "kyrkofäderna", sysslade teoretiskt och praktiskt med astrologi under flera decennier. Hans första offentliga ställningstagande finner man i det tal med vilket han den 10 maj 1930 hyllade minnet av sinologen och tänkaren Richard Wilhelm. Det heter här bl. a.: "Det finns dock några tillräckligt säkra och genom omfattande statistiska undersökningar bekräftade fakta, som låter den astrologiska frågeställningen framstå som ett fullt värdigt föremål för den filosofiska betraktelsen. (Om psykologins uppskattning är den utan vidare säker, ty astrologin utgör summan av alla den gamla tidens psykologiska insikter.) Den faktiskt existerande möjligheten att på ett tillfredsställande sätt rekonstruera karaktären ur horoskopet bevisar astrologins relativa giltighet."

Det var modigt av en man i Jungs ställning att göra en sådan deklARATION så tidigt som 1930, då den vetenskapliga positivismen ännu behärskade fältet (även om den sedan länge var kunskapsteoretiskt underminerad), och sannolikt har man på sina håll känt en viss irritation, liksom en och annan i kretsen kring Freud rynkade på näsan åt mästarrens med åren tilltagande intresse för "ockultismen", som det hette på den tiden. Men liksom Freud hade Jung kurage nog att stå för den uppfattning han kommit fram till, och intresset för astrologi följde honom livet ut. Många sidor i hans stora verk handlar om sambandet mellan kosmos och psyke. Han drog praktisk nytta av astrologin — när en analys på något sätt hakade upp sig, lät han en sakkunnig person göra patientens horoskop — han brottades teoretiskt med problemen och prövade olika kunskapsteoretiska hypoteser som förklaring till den märkliga parallellism mellan psyke och planetkonstellation som han konstaterat rent empiriskt.* En av hans döttrar är f. ö. verksam som skicklig horoskopställare.

Jung sade sig vara övertygad om att astrologin redan klappade på universitetens portar. I det rikliga flödet av astrologisk litteratur finns verkligen enstaka arbeten som står på "universitetsnivå", om det är till-

låtet att använda ett så högtidligt ord i dessa bistra tider. Jag tänker i främsta rummet på Thomas Rings stora verk "Astrologische Menschenkunde" (I—IV, 1956—1973). Författaren gallrar med säker hand ut det myckna ogräs som alltför länge vanprytt de astrologiska rafterna och utvecklar en reviderad astrologi under ständig dialog med modern vetenskap. Han har varit medarbetare i professor Hans Benders "Institut für Grenzgebiete der Psychologie und Psychohygiene" i Freiburg, och denne har försett hans arbete med ett förord, där han framhåller att astrologin idag omfattas av "ett stort antal omdömesgilla människor, däribland en hel rad psykoterapeuter, som praktiskt använder sig av födelsekonstellationen som diagnostiskt hjälpmedel". Det är, säger professor Bender vidare, Thomas Rings "ofta överraskande prestationer i tolkningen av födelsekonstellationer" som väsentligt bidragit till "att jag nu satsar på denna forskningsuppgift och redan har påbörjat den i mitt Institut". Rapporter om denna verksamhet har flera gånger influerat i den av Bender utgivna "Zeitschrift für Parapsychologie und Grenzgebiete der Psychologie".

Thomas Rings betydelse för astrologin kan jämföras med Ludwig Klages' insats på grafologins område. Liksom Klages gjorde grafologin vetenskapligt acceptabel, så har Thomas Ring lyft astrologin till en nivå där den kan diskuteras av vetenskapligt bildade moderna människor. Vad han söker skapa är, för att säga det med titeln på en av hans böcker, en "Astrologie ohne Aberglauben" (1972), en astrologi utan vidskepelse. Han står fjärran från den primitiva tron att planeterna genom någon sorts fjärrverkan skulle kunna påverka människan. Däremot menar han (i likhet med Jung) att det finns ett icke-kausalt samband mellan planet-positionerna och vissa företeelser på jorden, varvid planetställningarna kan tänkas vara symboler för kosmiska krafter som vi ännu icke vet mycket om. I sitt nämnda förord till Rings huvudverk påpekar Hans Bender att det a priori inte finns några kunskaps-teoretiska skäl att anföra mot en sådan arbetshypotes.

Ett seriöst arbete på den astrologiska fronten utträttas också i den krets av läkare, neurologer, naturvetenskapsmän m. fl. som Reinhold Ebertin samlat i Aalen i Västtyskland. Omfattande, tadelfria och

övertygande statistiska undersökningar av vissa astrologiska utsagor har publicerats av Michel Gauquelin vid Psykofysiologiska laboratoriet i Strassbourg, och rigorösa experimentella test av horoskopet som mätinstrument för individens talanger och färdigheter har genomförts av bl. a. den amerikanske psykologen Vernon Clark. Jag hänvisar till det utförliga referat av dessa båda forskares prestationer som den engelske biologen Lyall Watson ger i sin bok "En större verklighet" (Norstedts 1974).

★ ★
★

Att den astrologiska vågen också har nått Sverige blir vi påminna om nästan varje gång vi öppnar en tidning eller en tidskrift, och nu har det också börjat märkas på bokmarknaden. Under andra halvåret 1974 kom det hos oss ut inte mindre än tre astrologiböcker, nämligen Ulla Sallert, "Astrologi, ett sätt att leva" (Larson, cirka pris 39:—), Rigmor Elisabeth Aster Wig, "Mellan oss och stjärnorna. Astrologi för alla" (Bonniers, cirka pris 42:—) och Derek och Julia Parker, "Astrologisk handbok" (Globen, cirka pris 299:—).

Inget ont skall sägas om Ulla Sallerts rappt och roligt skrivna kåserier om astrologins tolv människotyper, där varje människa idag vet sin plats. Dessa porträtt av "Väduren", "Oxen", "Tvillingarna" osv måste naturligtvis bli mycket allmänt hållna, men något ligger det säkert i dessa konturteckningar, och saken har i varje fall intresse som försök till personlighetspsykologi med urgamla anor. Ulla Sallert angriper veckopressen och andra publikationer som sprider "ovetenskapliga men lättsmälta artiklar och notiser", vilka utnyttjar människors ständiga undran och förhoppningar om framtiden och samtidigt är ägnade att kasta ett löjets skimmer över astrologin. För egen del tar hon avstånd från allt var astrologiska prognoser heter med den sunna och sympatiska motiveringen att hon vill ha eller åtminstone tro sig ha sin fria vilja och själv kunna utforma sitt liv. Den astrologiska typläran betraktar hon som en karta som rätt använd ger kännedom om det mänskliga landskap vi färdas igenom under livet. Det finns ingenting att invända mot den synen.

När jag först bläddrade igenom Rigmor Wigs bok fick jag preliminärt ett gott intryck. Den är bunn-

den i vackert klotband, är typografiskt väljord och bra illustrerad. Enstaka sidor som jag läste återgav också korrekt den traditionella astrologiska synen på tingen, och på några av de vanligaste invändningarna mot astrologin såg jag välfunna svar. Men, tyvärr: när jag började studera boken mer ingående, skedde det under stigande motvilja. Ett avsnitt har rubriken "Lycko- och olycksplaneter"; denna indelning är ett olyckligt arv från vulgäraastrologin. Tolkningen av djurkretsens tecken sker med hjälp av årstidsanalogier. Om "Jungfrun" heter det t. ex.: "Du är född i grödans och skördens tid, då man skördar det man sått... Den första kyliga höstaningen ligger i luften." Och om "Stenbocken: "Det är vinter när du föds. Naturen är naken och kall, ljuset är sparsamt, sommaren är som allra längst borta." Men vad skall man då säga om de "Jungfrur" och "Stenbockar" som råkat komma till världen på södra halvklotet, där det råder ett helt annat förhållande mellan almanackan och årstiderna än i fru Wigs hemland Norge? Djurkretsens tolv typer identifieras också av fru Wig "lätt" med Jakobs tolv söner. I Simeon och Levi har vi t. ex. "Tvillingarna", och om dem får man veta, att "deras vapen är våldets verktyg". Om det är någon typ som jag skulle klassa som våldsmän, så inte är det "Tvillingarna"! Här och där stöter man på abstrusa ockulta funderingar och en kabbalistisk talmystik, som under inga omständigheter hör hemma i en "astrologi för alla". Om Pluto, den yttersta planeten i solsystemet, upptäckt först 1930, meddelar förf. följande: "Man tror att Pluto står i intim förbindelse med människans dolda sexualkraft, den skapande kraften i naturen. Mot bakgrund av den ökande 'friheten' som man bevittnat på sexualitetens område under de senaste mansåldrarna är det en hypotes bland astrologerna att det är de lägre vibrationerna från Pluto som har börjat göra sig gällande. De flesta människor uthärdar inte de högre vibrationerna från planeten, som under de senaste årtiondena har börjat verka i jordens aura." När man läser detta, kan man bara dra en vemodig suck och vila sig från boken ett tag. Thomas Ring, om vars existens fru Wig tycks leva i lycklig okunnighet, uttrycker sig mer sanosat om den mystiska planeten: "I den mån man kan redovisa några erfarenheter beträffande Pluto, in-

bjuder de mer till fortsatt studium än till definitiva påståenden."

Den schweiziske astrologen Alfred Fankhauser säger i inledningen till sin goda bok "Horoskopia", att man aldrig bör inlåta sig på diskussion om astrologi med en person som inte på några minuter kan beräkna och ställa upp ett horoskop och bedöma dess grunddrag. Han tillfogar att man med de hjälpmedel som nu står till buds kan lära sig den matematiska beräkningen på en halvtimme, men att det tar mycket lång tid att komma till botten med de symboler som det sålunda lätt förfärdigade horoskopet innehåller.

De hjälpmedel Fankhauser här syftar på utgöres främst av efemerider, dvs tabeller över planeternas exakta ställningar vid olika tidpunkter, samt s. k. hustabeller, med vars hjälp man beräknar horoskopets horisont- och meridianlinje samt de 12 sektorer "hus" eller "fält" i vilka dess inre cirkel brukar indelas. Det är ofta en stötesten för läsaren av populära astrologiböcker att han saknar tillgång till dessa redskap och därför inte själv kan beräkna några horoskop och skaffa sig den personliga erfarenhet av astrologin som är nödvändig för att man skall komma underfund med vad saken egentligen gäller och kunna fatta en sakligt motiverad ställning.

Nåväl, för svenska astrologistuderande är denna brist nu avhjälp genom att bokförlaget Globen, ett dotterföretag till Generalstabens Litografiska Anstalt, med beundransvärt dödsförakt givit ut en svensk översättning av det engelska författarparet Derek och Julia Parkers redan på flera språk föreliggande astrologiska handbok. Detta praktverk i stort format (23×30 cm) innehåller nämligen bland andra nyttiga tabeller fullständiga efemerider för åren 1900—1975 och förkortade efemerider för åren 1976—2000 samt hustabeller för norra latituder upp till 59° 56', dvs ungefär upp till Stockholm. Att det saknas hustabeller för längre norrut belägna orter är en brist, men den som söker sådana tabeller finner dem i den svenske religionshistorikern Leif Zeilich-Jensens bok "Astrologi" (1963).

Jag är frestad att påstå att enbart det omfattande tabellverket med åtföljande utförliga instruktioner om hur det skall användas motiverar bokens pris. Det är en överdrift, men inte så stor. Ty här har svenska läsare för första gången i sin

hand fått ett instrument som gör det möjligt att beräkna och ställa upp ett korrekt horoskop och därmed fylla det krav som dr Fankhauser med all rätt ställer på var och en som vill yttra sig om astrologi.

Men boken innehåller mycket mer än tabeller. Den börjar med en översikt över astrologins historia från forntiden fram till våra dagar. Därefter diskuterar författarna astrologins relationer till modern vetenskap. Ett av kapitlen bär rubriken "Biologiska klockor" och behandlar de centrala biologiska problem som vi på ett så fascinerande sätt konfronterats med i Ritchie B. Wards bok "Levande klockor. Livsrytm hos växter, djur och människor" (Norstedts, 1972). Det finns mycket riktigt beröringspunkter mellan astrologins läror och biologernas teorier om kosmiskt betingade rytmer. Man vet numera också mycket om den direkta inverkan som månen och solen har på människans kropp och själ. En av "kosmobiologins" föregångsmän var f. ö. den svenske nobelpristagaren Svan-te Arrhenius, vars namn inte borde ha saknats i denna framställning. Arrhenius publicerade redan 1898 ett arbete om "Die Einwirkung kosmischer Einflüsse auf physiologische Verhältnisse", där han bl. a. uppehåller sig vid månens inverkan på menstruationen och de epileptiska anfallen.

Derek och Julia Parker är emellertid medvetna om det orimliga i att tala om direkt kausal inverkan på människan av planeter som befinner sig på miljoner kilometers avstånd från jorden, och de hänvisar också till den ovan nämnda teorin om ett icke-kausalt samband mellan planetkonstellationer och jordiska livsfenomen.

Efter de skissartade teoretiska kapitlen följer en utförlig framställning av planeternas "karaktär" och betydelsen av deras positioner i djurkretsens tolv tecken och i de tolv "husen". Ingående skildras de olika människotyperna från "Väduren" till "Fiskarna", grundligt behandlas aspekterna, dvs läran om planeternas inbördes relationer i horoskopet, och den som är intresserad av prognoser blir också informerad om olika metoder att med födelsehoroskopet som grundval förutsäga vissa tendenser i horoskopägarens kommande liv, en hantering som många moderna astrologer bestämt ogillar av etiska skäl, även om saken i viss utsträckning skulle

vara möjlig (den store danske historikern Troels-Lund är t. ex. full av beundran för Tycho Brahes träffsäkra prognoser för vissa medlemmar av det danska kungahuset).

De psykologiska tolkningarna av planetkonstellationerna skiljer sig inte mycket från vad man finner i astrologiska handböcker av sedvanligt slag. Någon kombinationslära, någon vägledning i den viktiga och svåra konsten att med horoskopets fakta som utgångspunkt åstadkomma en syntes och bygga upp en personlighetsbild, får man inte. Här är Thomas Ring den hittills ouppnådde mästaren, och hans namn saknas egendomligt nog i den tablå över "stora astrologer" som utgör bokens sista kapitel. Inte heller nämns den tyske läkaren Heinrich von Klöckler, vars "Kursus der Astrologie" i tre band (3:e uppl. 1952—1956) betytt mycket för astrologins rehabilitering och fortfarande är en förträfflig lärobok.

Till de "stora astrologerna" räknar författarna också Louis de Wohl, vilket dock är att göra honom en alltför stor ära. De Wohl hade under kriget en arvodesanställning vid brittiska krigsministeriet med uppgift att utforska vad Hitlers astrologiska rådgivare kunde ha att förtälja sin herre. Han sysslade också med att till Tyskland insmuggla förfälskade tyska astrologiska tidskrifter med pessimistiska förutsägelser om krigets utgång. Här om kan man läsa i Ellic Howe's bok "Astrology and Psychological Warfare during World War II" (1972). Författaren var under kriget anställd vid Englands "Political Warfare Executive". Han är ytterst väl orienterad i den tyska astrologins trassliga interna förhållanden före och under kriget, och i hans bok möter vi vid sidan av "a number of surprisingly distinguished people" en pittoresk skara underliga figurer och kvalificerade intrigmakare.

För att återvända till "Astrologisk handbok", så kan man inte slösa nog med beröm på bokens yttre utförande. Den är tryckt på tjockt delvis glättat papper och illustrerad med många hundra bilder i färg och svartvitt. Pedagogiskt skickliga diagram underlättar i hög grad kunskapsinhämtandet. Även den som inte är intresserad av astrologi bör ha nöje av boken som planschverk. Den är bunden i svart klot och försedd med skyddsomslag i flera färger, vars motiv också pryder den solida pappkassett i vilken verket

levereras.

Till slut ett litet PS i form av en fråga: är det inte egendomligt att så många människor betraktar **astromonerna** som självklara auktoriteter ifråga om astrologi? Den moderne astronomen är, till skillnad från sina kolleger i forna dagar, enbart astrofysiker och har som sådan inte större kompetens att uttala sig om astrologi än den vanlige fysikern har att yttra sig om den "färgernas sinnligt-moraliska verkan", som Goethe skrev ett berömt arbete om, och som i så hög grad sysselsätter moderna färgpsykologer. Att konsultera astronomen beträffande astrologin förefaller inte klokare än att be kemisten yttra sig om alkemins religiösa och personlighetspsykologiska aspekter; efter Silberers och Jungs forskningar vet vi nu att det var dessa som var det intressanta och väsentliga i alkemin, inte den föregivna konsten att tillverka metalliskt guld. Hur skulle det vara att be en mineralog värdesätta Lunds domkyrka med motiveringen att det stora huset ju består av sten?

*) I sitt filosofiskt viktigaste arbete "Synchronizität als ein Prinzip akausaler Zusammenhänge" (1962) lanserade Jung synkroniciteten (samtidigheten) som kategori vid sidan av kausaliteten. Synkronicitet innebär ett meningsfullt samband mellan företeelser utan kausal konnektion. Jung föreslog denna hypotes som förklaringsprincip för bla astrologin och för förhållandet mellan kropp och själ. Bakåt i tiden anknyter han till Geulincx och Leibniz.

Anm. Fil lic Gustaf Lundgren är förlagsredaktör. Med boken "Handstil och karaktär" introducerade han den vetenskapliga grafologin i vårt land. Tillsammans med docent G Hillerdal har han utgett "Orientering i psykologi", en lärobok närmast avsedd för psykologiundervisningen vid våra sjuksköterskeskolor. Han har även redigerat och medverkat i antologier.

ASTROLOGI

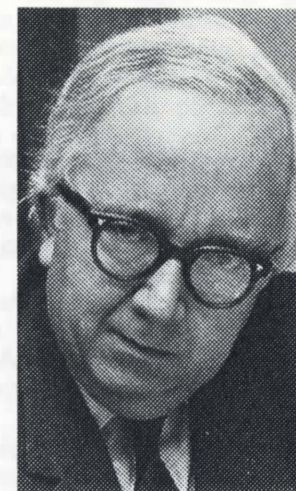
Vi lämnar gärna BOLITO ASTROLOGI KALENDER till påseende en vecka. Gör förbluffande upptäckter och lär dig ställa prognoser. Pris kr 25:— om du köper den. Är även märkessköld.

Skriv genast eller sänd annonsen!

BOLITO AB

Box 290, 251 04 Helsingborg 1
Ordertel. 042/13 25 85
Postgiro 41 17 32 — 1

Hans Stefan Santesson död

Den svensk-amerikanske författaren och redaktören Hans Stefan Santesson har **avlidit, 61 år gammal**. Santesson var ordförande i det for-teanska sällskapet för undersökning av det oförklarade och redaktör för dess tidskrift "Pursuit", den förmodligen bästa tidskriften i världen när det gäller saklig och kritisk granskning av egendomliga fenomen.

Santesson, som gett ut många antologier under årens lopp och som varit redaktör för "The Saint Magazine" och "Fantastic Universe", gav ut tre böcker de sista fem åren av sitt liv. Den första handlade om den legendariska kontinenten Mu i Stilla havet, den andra om reinkarnation, som Santesson själv trodde på, och den tredje om exorcism genom tiderna. Santessons Mu-bok har just upplevt sin fjärde upplaga.

Santesson, som hade svenska föräldrar, föddes i Paris och växte upp i Stockholm och Brooklyn. I New York var han en känd gestalt i så vitt skilda kretsar som bland svar-ta muslimer och detektivförfattare, indiska grupper och science fiction-folk. Han var personlig vän med den svarte poeten Langston Hughes och den mördade muslimledaren Malcolm X. Mot slutet av sitt liv gjorde Santesson flera besök i Sverige, som han då inte besökt under drygt 40 års tid. Trots denna isole-ring upprätthöll han hela sitt liv kontakt med svenskt språk och svensk kultur.

Bertil Falk

THELMA MOSS

intervjuas

Fil. dr Thelma Moss är en av de mest uppmärksammade amerikanska parapsykologerna, framför allt kanske beroende på att man vid hennes laboratorium lyckats upprepa den ryska sk Kirlianfotografen. Nils-Olof Jacobson har sammanträffat med henne i Los Angeles, men nedanstående intervju är gjord senare per brev.

Kirlianfotografi har flera gånger diskuterats i Sökaren. Metoden innebär att ett högfrekvent, högspänt elektriskt fält under kort tid — från hundradels sekunder till någon sekund — i totalt mörker eller mörk-rumsbelysning får passera genom ett föremål som är i kontakt med fotografisk film. Någon kamera används inte.

Dr Moss, ni var ju från början författare och skådespelare — och blev sedan psykolog. Hur kom ni in på parapsykologin?

— Jag kom in på detta område via en omväg, kan man säga, nämligen genom en kurs i experimentell psykoterapi 1958, där vi bl.a. studerade bruket av den psykedeliska drogen LSD. På den tiden var LSD mycket litet bekant, och dess effekter rätt så outredda. Under påverkan av LSD erfor jag märkliga medvetandetilstånd och tyckte att jag trängde in i en verklighet — som jag inte trott existerade — besläktad med vissa parapsykologiska fenomen. Det var erfarenheterna under denna experimentella psykoterapi som fick mig att återvända till skolan för att ta en filosofie doktorsexamen i klinisk psykologi, ett yrkesområde som mycket skilde sig från det som jag dittills varit verksam inom. Jag hade sysslat med teater, film och television som skådespelare och författare. Men på ett sätt tyckte jag att verksamheten som psykolog bara var en fortsättning och utvidgning av mitt tidigare arbete — ty såväl den gamla som den nya verksamheten hade att göra med utforskandet av människans natur för att bättre förstå den. Jag har en stark övertygelse att parapsykologin helt enkelt går djupare

in i människans natur än den klassiska psykologin.

När ni började som parapsykolog gjorde ni först telepatiexperiment samt, tillsammans med dr Gertrude Schmeidler, undersökningar av "spökhus", eller hur?

— Ja, medan jag studerade vid UCLA (Kalifornien-universitetet i Los Angeles) gjorde jag några experiment med ESP (utomslinnlig förmimelse). Eftersom jag tidigare framför allt hade arbetat med teater, beslöt jag att i laboratoriet anordna ESP-experiment där starka emotionella stimuli skulle förekomma. I beskrivningar av parapsykologiska spontanfall talas det ju ofta om att ESP-information mottas när sändaren av budskapet upplever stark emotionell stress. Jag försökte alltså i laboratoriet skapa situationer som påminde om verkliga livets stressituationer. I en serie på cirka 16 experiment anordnade jag många "emotionella episoder", vilka visades för sändarna i ett isolerat rum. Både ljusbilder och bandinspelade ljud användes för att få största möjliga dramatiska verkan. Många av dessa experiment gjordes över korta avstånd (mottagaren av de telepatiska impulserna befann sig inte så långt från sändaren) men några av dem gjordes över mycket långa avstånd — med samma statistiska framgång.*)

Medan jag höll på med dessa tidiga parapsykologiska försök, nämnde en psykiater vid Neuropsykiatriska institutet, där jag arbetar, att en vän till honom bodde i ett "spökhus". I samarbete med dr Gertrude Schmeidler utförde jag en omfattande undersökning av detta hus, vilken sedan utförligt rapporterades i *Journal of the American Society for Psychical Research* 1968. Sedan dess har vårt laboratorium varit översvämmat av telefonsamtal om "spökhus", och många av dessa har vi också undersökt. Men inte under någon av de undersökningar vi gjorde bevitnade vi något paranormalt. Jag har en stark känsla av att jag, som vetenskaplig undersökare, förhindrar fenomenen, när jag

kommer till platsen. Andra forskare, framför allt William Roll och Hans Bender, lyckas mycket bättre, och fenomenen fortsätter, medan de gör sina undersökningar. Så nu gör jag inte längre "husbesök" i dessa,

som det sägs, "hemsökta" hus utan anförtror detta åt en ung kollega, som tycks ha bättre lycka med sig än jag.

1970 var ni i Ryssland och sammanträffade med parapsykologer där. Detta tycks ha haft stor betydelse för er forskning.

— Ja, mitt besök i Sovjetunionen har i hög grad påverkat inriktningen av mitt parapsykologiska forskningsarbete — överraskande nog, eftersom jag, när jag var där, kände mig besviken över att inte kunna åse laboratoriearbete av de forskare som jag besökte. Men de var mycket generösa med att lämna litteratur, schematiska diagram och andra data. Först sedan jag haft en kurs för UCLA-studenter våren 1971, kom jag igång med studier av Kirlianfotografering, helt enkelt på grund av att en av studenterna kunde konstruera en Kirlianapparat — något som ingen av de elektronikexperter som jag hade talat med kunnat göra.

Vilken inställning har andra parapsykologer till Kirlianfotografering?

— Detta är något ytterligt kontro-

versiellt bland vetenskapsmän — och även bland parapsykologer. Många psykiska forskare anser att det inte har något som helst att göra med parapsykologi, så som denna vetenskap har definierats av professor J. B. Rhine. Men det är min personliga uppfattning att det inte finns absoluta gränser för någon vetenskap; inte heller tycker jag att min forskning måste begränsas till något särskilt område inom någon särskild vetenskap. Och det finns ju flera parapsykologer som liksom jag arbetar med Kirlianfotografering. Sådan forskning pågår inte bara i Sovjetunionen (där Viktor Adamenko och Victor Inyushin är framstående) utan även i England vid universitetet i Birmingham, i Brasilien, Argentina och Italien. Det är tröstande att veta att de kontroverser kring Kirlianfotografen som nu förekommer i väst, under flera år har haft sin motsvarighet i Sovjetunionen och att Kirlianforskning nu stöds av de sovjetiska myndigheterna samt uppmärksamst studeras av den sovjetiska vetenskapsakademien.

Det fenomen inom Kirlianfotografen som har den största betydelsen är kanske "fantombladet", att man alltså vid fotografering med Kirlians metod av ett löv, från vilket en bit klippts bort, likväl ser konturerna av det fullständiga bladet. Hur långt har er forskning kommit i det avseendet? Ert laboratorium tycks vara det enda i väst som har lyckats upprepa de ryska bilderna av fantombladet.

— Jag håller med om att fantombladseffekten är det mest fängslande inom Kirlianforskningen. Vi har gjort några intressanta upptäckter,

Löv, där mer än hälften klippts bort.

av vilka en del varit oväntade. Vi fick t. ex. ständigt denna effekt under tiden februari till juni 1974 — men under sommarmånaderna fick vi den inte alls. Vi började tro att vi kanske hade att göra med en

cyklisk effekt, att bladets "bioplasmakropp", eller energikropp, är framträdande medan bladet växer; sedan, under sommarmånaderna, kanske energikroppen upplöses, innan den fysiska kroppen börjar vissna. Detta är bara en hypotes, som det återstår att testa under kommande år. Såvitt jag vet är vårt laboratorium ett av de få utanför Sovjetunionen som har kunnat upprepa fantombladseffekten, fastän professor Henry Andrade i Brasilien tycks ha lyckats med det vid några få tillfällen. Detta är knappast förvånande, eftersom det inte finns någon standardutrustning för Kirlianforskning. I vårt laboratorium har vi sex olika instrument — som alla ger mycket olika bilder av samma föremål. Det betyder att fantombladseffekten kanske endast kan uppnås om vissa elektriska betingelser är uppfyllda. Innan vi kunnat bestämma vilka dessa är, kan fantombladseffekten inte säkert upprepas. Detta är ett av de allvarliga hindren inom Kirlianforskningen. Vissa laboratorier rapporterar en upptäckt som andra laboratorier inte kan upprepa. Jag tror detta beror på att man använt olika instrument med olika elektriska egenskaper.

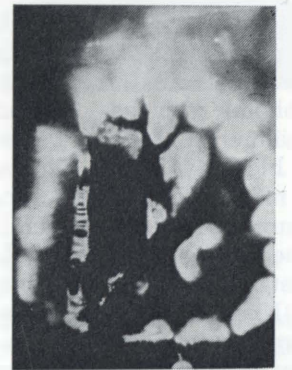
För en utomstående förefaller det som om Kirlianforskning fordrar mycket teknisk kunskap, t. ex. i elektronik, fototeknik, fysik. En enda person kan omöjligen vara expert på alla dessa områden. Själv har ni utbildning som psykolog och inte som tekniker.

— Jag håller fullständigt med om att det fordras mycket tekniskt kunnande inom Kirlianfotografen — som jag själv inte alls har. Det är en egendomlig situation att utföra forskning inom ett område där man från början har så litet av den nödvändiga fackkunskapen. Lyckligtvis vet en del av mina kolleger åtskilligt mer inom de aktuella områdena än jag, och deras hjälp är ovärderlig. För det mesta är jag bara observatör av de effekter som de erhåller.

Vad anser ni om de alternativa förklaringar till fantombladseffekten som lagts fram av kritiker?

— Påståendet att fenomenet beror på fysiska eller elektriska förhållanden, som skapats av forskarna själva, har mycket ingående diskuterats av oss. I princip riktas kritiken mot den metod genom vilken fotografierna erhålls. Det påstods

tidigare att vi först pressade hela lövet mot filmen, sedan klippte bort en bit av det och därefter fotograferade det stympade lövet — vilket gav ifrån sig något slags gasaktig substans, kanske tillsammans med kvarvarande elektriska laddningar från det fullständiga lövet som legat på filmen — och på så vis åstadkoms en "falsk fantom". Men sedan vi fick våra första "fantomer", blev det en absolut regel i laboratoriet att en bit av lövet klipptes bort innan det placerades på filmen.

Löv med en bit bortklippt — och "fantom" — till vänster.

En mer dramatisk belysning av fantombladseffekten har vi fått vid filmning. Vi har placerat ett löv, med en bit bortklippt, på en genomskinlig elektrod och filmat det. På filmerna kan vi se att effekten varar under så lång tid som en minut, än pulserar fantomen skarpt, än bleknar den. I det fallet kan ingen kritik riktas mot tekniken, eftersom lövet klipps innan det placeras på den genomskinliga elektroden, och vad som än orsakar fantomeffekten, så verkar det åter och åter igen, på ett pulserande sätt. Ingen har, vad jag vet, någon förklaring till att konturen av det fullständiga bladet uppträder så här, fastän en bit av det faktiskt har klippts bort.

Tror ni att Kirliantekniken kan få betydelse för t. ex. psykologin och medicinen? Och vad kan den betyda för parapsykologin?

— Nästan lika betydelsefull som fantombladseffekten är enligt min mening de effekter vi får, när två eller flera personer sätter sina fingrar på ett stycke film. Vi har funnit att stark ögonkontakt mellan två människor ofta gör att en av dem inte kommer med på den Kirlianbild av fingertopparna som erhålls.

Forts på sid 25

Kunskapens ljus i Vattumannens tecken

Vid mitten av 60-talet, när jag själv blev intresserad av religion i alla former, var det nästan omöjligt att få tag på de böcker man helst ville ha. Det var ett ständigt springande på bibliotek och hos bokhandlare, utan nämnvärt resultat. På antikvariaten blev man oftast hänvisad till något mörkt hörn längst inne, där man kunde hitta några gamla luntor med oläslig frakturstil eller tunglästa böcker på franska eller tyska. Nya religioner, parapsykologi, astrologi och vegetarism var något som bara mer eller mindre "underliga" figurer sysslade med på den tiden.

Nu har det plötsligt blivit "inne" med religion och spekulativ livsproblematisering av alla slag — kanske som en reaktion mot tomheten i vår tillvaro. Bokförlagen har hakat på, när de sett att det är ekonomiskt lönsamt med denna form av litteratur; deras spekulationer i religion och ockultism har lett till att många livsproblemaböcker med ett minst sagt diskutabelt värde har getts ut, men utbudet får väl ändå accepteras som en övergång till en mer seriös litteratur på områden som upplevs som mycket viktiga av många människor.

Bland Stockholms många boklädor och antikvariat finner man numera ett par affärer som har specialiserat sig just på sådan religiös och esoterisk litteratur som det nu blir ett allt större intresse för.

Kunskapens ljus i Lyktan

I ett 60 kvadratmeter stort antikvariat står Bo R. Ståhl på sitt eftermiddagspass och säljer gamla och nya böcker allt han hinner.

Antikvariatet Lyktan ligger på Bergsgatan 20, Stockholm, inte långt från Rådhuset på Kungsholmen, där det snart skall bli en tunnelbanestation. Lyktan, som i mars kunde fira sitt ettårsjubileum, har blivit ett välbesökt ställe för religiöst intresserade. Där finns upp emot 10.000 böcker att välja mellan,

Bo Engberg, t. v., tar hand om förmiddagspasset på Lyktan, när Bo R. Ståhl, t. h., är på Religionssociologiska institutet.

naturligtvis mängder av biblar, gamla och nya, stora och små, slitna, välanvända biblar och olästa konfirmationsbiblar. Där finns kristen uppbyggelselitteratur och teologisk facklitteratur, lutheriana och böcker om mission, främmande religioner och böcker om de mest extrema religiösa sekter.

Hur kommer man på idén att öppna Skandinavians första och enda antikvariat som är specialiserat på religion?

Bo Ståhl säger att det finns flera orsaker till detta. En är att han alltså sedan barndomen varit kristen engagerad. Det religiösa intresset har också visat sig i en bok som han skrivit tillsammans med Bertil Persson, "Kulter, sekter, samfund" (Proprius) där i Sverige mindre kända samfund presenteras. Han är också knuten som amanuens till Religions-sociologiska institutet i Stockholm, vilket naturligtvis borgar för att han har gedigna kunskaper i sitt arbete på antikvariatet. Som bakgrund har Bo Ståhl även tioårig erfarenhet från de stora antikvariaten Björck & Börjesson och Rönnells i Stockholm.

Lyktan kan sägas ha tillkommit som en förening av Bo Ståhls båda intressen, religionssociologi och antikvarisk litteratur. Förebilder till hans affär finns i bl.a. London, Paris och Amsterdam.

Ett så speciellt antikvariat som detta måste naturligtvis ha ett pas-

sande namn. Ett tiotal namnförslag diskuterades, men inget var tillräckligt träffande, tyckte Bo Ståhl. Det var slutligen poeten Setterlind som föreslog namnet Lyktan. Lyktan är dels en symbol för Guds ord inom religionen och dels för kunskapens ljus inom bok- och biblioteksväsendet, således ett mycket träffande och dubbeltydigt namn på antikvariatet.

För Bo Ståhl är det inte tillräckligt att sprida kunskapens ljus enbart till stockholmarna, utan han vill även ge folk ute i landet möjlighet att per post köpa böcker från sin affär. För den skull sätter han upp boklistor som han skickar ut till intresserade. Hittills har 4-5 kataloger och listor sammanställts inom olika ämnesområden, såsom praktisk teologi, hymnologi, healing, lutheriana, katolsk teologi, religionsfilosofi. Intresset för dessa listor har varit stort, och böckerna har inte räckt till alla.

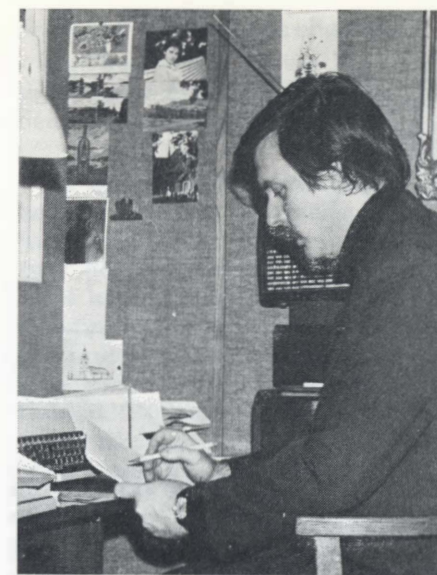
Det finns också möjlighet att skicka önskelistor till Lyktan. Då får man böckerna så snart antikvariatsbokhandlaren fått tag på dem.

Bo Ståhl vill också att Lyktan skall bli en samlingsplats för dem som är intresserade av religion. Där finns möjlighet att i lugn och ro sitta och läsa i de böcker som finns, och man kan naturligtvis fråga om lämpliga böcker i ett speciellt ämne.

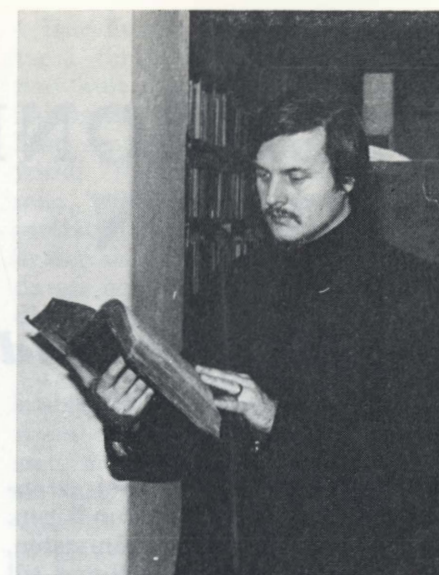
Det finns också planer på att anordna diskussionsaftnar på antikva-

Reportage: Broge Wilén

riatet. Gott om utrymme för detta finns ännu. Tanken är att likasinnade skulle kunna sitta och prata, eventuellt med någon speciellt inbjuden gäst. Miljön är som gjord för att detta skulle kunna lyckas och bli något värdefullt, anser Bo Ståhl, som vet att intresset för religion bara stiger i Sverige. Speciellt har intresset för den kristna mystiken blivit påfallande under den senaste tiden, kanske under påverkan av den österländska mystiken.

Bo Ståhl i sitt kontor på Lyktan...

... och med en dyrgrip.

Nya böcker i Vattumannens tecken

I samma hus som Strindbergs bostad "Blå tornet", Tegnérsgatan 43 A, Stockholm, finns en affär, fullbelamrad med böcker om religion, meditation, yoga, astrologi, flygande tefat samt grammofonskivor med indisk musik, radband, rökelse och mycket annat.

Butiken är liten och trång, det behövs inte många kunder för att där skall verka fullt, men gemytlig med indisk ragamusik i bakgrunden.

Affärens innehavare, Anders Björkén, berättar om starten för ett par år sedan, att hans stora intresse var Indien, och han hade sparat ihop pengar för att kunna resa dit. Samtidigt fick han av en tillfällighet se en ledig butikslokal i Uppsala och fick en ingivelse att han skulle öppna en bokhandel med enbart religiös litteratur av ockult slag. Han övertog lokalen och arbetade hela sommaren 1972 med att inreda den och köpa in böcker tills pengarna var slut. Hösten 1972 kunde butiken öppnas.

Affärerna blev inte så lysande i Uppsala; ändå flyttade man till en större lokal, samtidigt som man öppnade en filial i Stockholm. Hösten 73 kom en ekonomisk kris, och det var nära att verksamheten skulle läggas ned. Men gudarna stod fast vid att den skulle fortsätta, likaså Anders Björkén. Han flyttade hela verksamheten till Stockholm, och nu går affären bra, Vattumannen är ett välbesökt ställe för dem som är intresserade av det allra nyaste inom religionens område, ockulta

och sekteriska företeelser i väst och öst.

Vattumannen har även postorderförsäljning. Genom kataloger kan kunder över hela landet se vad som finns i lager och skicka efter det som de önskar.

Anders Björkén är ledsen över att man inte alltid har lyckats klara inkomna beställningar. Men han lovar att nu skall det bli bättre med detta, speciellt som han nu är beredd att anställa en person som skall sköta affären och andra löpande ärenden. Hittills har allt skötts med frivilliga insatser från intresserade som ställt upp några timmar

i veckan, då Vattumannen hållits öppen.

Vattumannen har blivit något av en samlingsplats för "ockulta" intressen. Dit kan man gå och få reda på när olika grupper har sina möten, där finns program från Kamen, Måndagsgruppen, yogaskolor och så vidare. Vattumannen har också stått som arrangör för föredrag och seminarier som hållits i en lokal i Blå tornet, vilken disponeras för detta ändamål.

Anders Björkén är en man med många järn i elden. Vid diskussion

Forts på sid 26

Anders Björkén bland sina böcker på Vattumannen.

NYA RELIGIONER I JAPAN

Av Åke Haglund

Sedan 1946 är full trosfrihet garanterad i den japanska grundlagen. Religionen är helt skild från staten, som intar en neutral ställning till religionerna. Det är alltså fritt fram för nya trosformer, och i Japan finns för närvarande hundratals större eller mindre religioner och samfund. Många av de nya religionerna har tillkommit före 1946, men de flesta efter krigsslutet. (I Japan används beteckningen **shinko-shukyo**, nya religioner, för alla nybildningar från förra århundradets mitt och fram till vår egen tid.)

Under Meiji-perioden (1896—1912) var det en livlig religiös aktivitet i Japan — en religiös renässans, och den kan sägas pågå alltfjämt. Under denna tid har ett förbluffande stort antal nya religioner sett dagens ljus. De är märkliga företeelser; en del av dem är även verksamma i västerlandet. I Sverige finns t. ex. Soka Gakkai.

Japan har varit ett mycket traditionsbundet land. Shintoism och buddhism har satt stark prägel på japanernas religiösa, sociala och politiska liv. Hur kan det då komma sig att just detta land sett så många nya religioner födas under de senaste drygt hundra åren? Kenneth J. Dale, som är specialist på de nya religionerna i Japan, menar att det japanska samhället blivit desorienterat i sina grundläggande tankar och osäkert i politiskt och ekonomiskt avseende och att detta är förutsättningen för uppkomsten av de nya religionerna. Han anser att de uppstått i en tid då folket i sin osäkerhet sökande har vänt sig till nya ledare med auktoritet. Japanerna har (liksom kineserna, som sedan mitten av 5:e århundradet varit deras läromästare) alltid i sin världs- och livsåskådning varit beroende av en auktoritet som de varit solidariska med.

I början av Meiji-dynastin gick makthavarna i landet hårt fram

med bönderna, som förlorade stora delar av sin jord. På detta följde svåra ekonomiska problem. Något stöd från buddhistiskt och shintoistiskt håll fick inte bönderna. Det uppstod då en ny religion, som erhöll namnet **Tenrikyo**. Med löften om ekonomiskt välstånd för de troende i detta livet fick den framgång hos de fattiga bönderna. I Tenrikyo-samhörigheten fann småbönderna en trygghet och säkerhet som de hade behov av. Där förkunnades en ny väg att lösa vardagens svåra problem. Tenrikyo-ledarnas vänliga och hjälpsamma attityd kom som lindring för svidande sår.

Anhängarna av Tenrikyo far årligen på ett par veckors vistelse till huvudtemplet i Tenri, ett par mil söder om Nara, Japans äldsta huvudstad, för att få instruktion och inspiration i kult och religiös aktivitet. Där blir de extatiskt medvetna om det fridens och trygghetens rike som här på jorden väntar mänskligheten, vilken anses härstamma just från Tenri. När den himmelska daggen slutligen kommer att falla över templets mittpelare, då inbryter den nya tidsåldern. Som förberedelse för den tilldragelsen ber de troende under dans: "Sopa bort allt damm från min själ!"

Andra s.k. bondereligioner är **Konkokyo** och **Kurozumikyo**. De har genom helbrägdagörelse och personlig själavård vunnit anhängare även inom arbetarklassen; och många småhandlare har också sökt tröst och stöd där i ekonomiskt bistra och osäkra tider.

Tenrikyo och Konkokyo har en enkel och teistisk trosbekännelse, kanske något influerad av kristendomen. De vill tillfredsställa behov som buddhism och shintoism inte kunnat fylla. Deras framgång tillskrivs den försvagade Tokugawa-regimen (1615—1868), som inte maktade kontrollera de religiösa ström-

ningarna i landet.

Som en allmän karakteristik av de nya japanska religionerna kan sägas att de är eklektiska och synkretistiska, läroinnehållet är dominerande magiskt och övervägande inomvärldsligt. De som har buddhistiska inslag håller fast vid tron på andra världar i både förfluten och tillkommande tid. Med magi söker man lösa familje- och hälsoproblem. Politisk aktivitet kommer till uttryck i Soka Gakkai, som i det japanska parlamentet har ett dominerande politiskt parti vid namn **Komeito**, det rena regeringspartiet. Att det dominerande inslaget hos de nya religionerna är inomvärldsligt förklaras med att nutidsmänniskan är så upptagen med vardagens problem att hon inte har tid att ägna sig åt det ev. tillkommande. Man tänker i detta sammanhang på Konfucius' tes: "När du ännu icke förstår livet, hur skall du då kunna förstå döden."

I tiden efter första världskriget förekom starka religiösa yttringar. Man märker bl. a. **Omotokyo**, vars grundare än en kvinna, Deguchi Nao (1836—1918). Redan år 1892 fick hon sin första uppenbarelse, som hon i skrifter förmedlade till människorna. Uppenbarelsen gick ut på att skapa ett nytt samhälle, ett idealsamhälle. Hennes mångorganiserade rörelsen och övertog ledningen efter hennes död. Mågen, Onisaburo, förföljdes svårt av myndigheterna men lyckades likväl föra rörelsen framåt. 1935 anklagades han för brott mot staten och sattes i fängelse. Myndigheterna förstörde högkvarteren Kameoka och Ayabe. Efter andra världskrigets slut tog rörelsen ny fart, och numera hyllas Deguchi Nao som dess grundare och Onisaburo som lärofader. Omotokyo har starkt influerat andra nya religiösa rörelser, såsom **Sekai Kyuseikyo**, **Seicho no Ie** och **Ananaikyo**.

Depressionen på 30-talet var den

sociala gjutform ur vilken **Hito no Michi** och **Seicho no Ie** formades. Och efter andra världskrigets slut uppstod svampartat oräkneliga nya religiösa rörelser, somliga registrerade hos myndigheterna, andra inte. De viktigaste av dessa är **Sekai Kyuseikyo**, **Soka Gakkai** (eg. **Nichiren Shoshu**) och **Rissho Koseikai**. Den sistnämnda hade jag själv rätt mycket kontakt med under min tid som studentsekreterare i Japan.

I krigets spår blev det kriser i arbete, ekonomi och i hemmen. Storfamiljsamhörigheten upphörde, och i denna tid av nöd och elände vände sig många hängivet till någon av de nya religionerna, vars ledare blev något av en **ikigami** (levande gudom) stödd av en stark organisation. Dessa ledare göt nytt liv och mod i de svältande, arbetslösa och sjuka massorna i stad och på land och gav dem övertygelsen att trots allt ett nytt lyckorike skulle uppstå i Japan. I denna katastrofsituation var det ingen skillnad på hög och låg, och alla ville medverka till lyckorikets förverkligande.

Till det syndiga Atami vallfärdar hundratusentals troende, ty i den staden med dess lyxhotell, spelhallor, populära självmordsklippa, helta källor och underskön utsikt över Stilla oceanen grundade Okada Mokichi **Sekai Meshiyakyo** (Världens messiasreligion). I Atami och i det natursköna Hakone skall människornas paradys uppstå.

Ett av mina besök i Atami sammanföll med grundarens urnsättning (1955). Endast en liten del av de ditresta fick bevittna begravningssceremonin i templet. Med älskvärd artighet inbjöds jag att inta en av hedersplatserna och fick därför från åse den värdiga akten. Okada hyllades som levande gudom, vilken av sina anhängare krävde att de skulle ägna sig åt **jorei** (andlig rening) och **shizen moho** (låta naturen gödsla utsädet) vilket innebär att kroppen skall renas från sjukdomar genom handpåläggning och förbud mot både konstgjord och naturlig gödsel.

Efter Okadas död ansågs hans ande ha övergått till änkan, som betraktades som en gudinna.

När begravningsakten var slut talade jag bl. a. med en man som var lastbilschaufför och som hade insjuknat i lungtuberkulos och av läkare förklarats obotlig, samt med en kvinna som lidit svårt av cancer. Båda omvittnade trovärdigt de under de hade upplevt, sedan de an-

slutit sig till Messias-religionen.

Okadas inställning var huvudsakligen inomvärldslig. Han ville göra denna värld till ett paradys.

På den vackra sluttningen av det heliga berget Fuji anlade en lärjunge till Nichiren*) efter mästarens död ett tempel. Dess mandala**) har alltsedan dess utgjort centralpunkten i den buddhistiska skolan som går under namnet **Nichiren shoshu** men som är mer känd som **Soka Gakkai**. Tack vare lekmanaktiviteten under och efter första världskriget har den utvecklats till Japans mäktigaste religion. Den har lotussutran som grundläggande för buddhistisk tro, men har ett ständigt uppreparande av formeln **Manu Myohorenge-kyo** (Ära vare lotussutrans härliga lag) som det väsentliga för anhängarna för att uppnå upplysning. Mandalan är här inte en figur utan en avskrift i sju stavelser av den formel som Nichiren nedskrev som en grafisk framställning av den eviga buddhan och hans historiska manifestationer. Avtryck av denna mandala finns i varje tempel och i anhängarnas hem. Den anropas med den förkortade formeln **Nammyohorenge-kyo**.

När jag för några år sedan besökte Taisei-ji, Soka Gakkai's huvudtempel vid Fujis sluttning, pågick ett par veckors instruktionskurs för universitetsstudenter, som i tusental kommit från olika landsänder. Samtidigt med mig hade tre utländska journalister inbjudits att besöka detta religiösa centrum. Vid vår rundvandring begärde de att få bevista studenternas sessioner, men fick då ett avböjande svar av guiden. Vi skulle bara stora studenterna i deras andliga sinnesstämming. Emellertid kom en av journalister att avsiktligt sacka efter, då vi gick omkring i anläggningen, och mycket smidigt försvann han in i en av kultlokalerna. När guiden upptäckte detta, blev han ordentligt arg, men de andra journalister förklarade kamratens avsteg med att rörelsen inbjudit dem att se anläggningen och aktiviteterna samt fritt fotografera. Guiden måste ge med sig, och så fick också vi andra gå in i det hus där journalisten nu var i full färd med att fotografera både mandalan och studenterna. Studenterna befann sig i sådan extas att vårt besök inte alls syntes inverka på dem. De var försatta i ett tillstånd av högsta hänryckning och rabblade med stigande och fallande rytm "nammyohorenge-kyo".

Hur kunde intellektuella studenter i timmar hänge sig åt sådan naiv kult som denna, undrade journalister. De fick frågan besvarad litet senare, då studenterna hade fritid. "Vi tror", sa en trevlig ung man, "att Nichiren är **mappo's** (den yttersta tidens) buddha och att han är den ende i världen som kan rädda oss och alla människor från undergången."

I utkanten av Tokyo ligger **Rissho koseikai's** pampiga anläggning. Även där var lekmanaktiviteten stor, men den kom till uttryck på ett mer stillsamt och samhällsnyttigt sätt. Grundaren av denna nya religion — liksom av många andra — är en kvinna. Tillsammans med mjölkbudet Niwano Nikkyo (f. 1906) tillhörde hon ursprungligen **Reiyukai**, som förkunnar lotussutrans sanning och uppmunar anhängarna till ivrig förfäderskult. Niwano, som nu är rörelsens högste ledare, tog vänligt emot mig i sitt fina gästrum, där han bl. a. berättade om sina globala resor, gav mig rikligt med litteratur och uppmanade den engelskspråkige tolken att visa mig runt i anläggningen. Efter att ha beskådat kulten i det stora templet, där mandalan utgörs av en buddhafigur, fick jag studera det mycket omtalade **hoza**-systemet, som skall vara en efterbild av hur Buddha själv samlade sina lärjungar i cirklar för att diskutera aktuella problem. Någon tog upp en fråga, som diskuterades från olika synpunkter, tills ledaren för cirkeln ansåg tiden mogen att ge lösningen: ett påvisande av frågeställarens egna misslyckanden samt anvisning hur man positivt skulle lösa problemet.

I närheten av Rissho Koseikai's huvudtempel ligger en stor konserthall, en av världens största, till vilken allmänheten inbjuds till förnämliga konserter av god internationell klass. Denna aktivitet och flera andra bidrar till rörelsens snabba expansion.

Många av de nya religionerna i Japan är organiserade i pyramidform: man indelar medlemmarna i ledarna, tjänstemännen, prästerna och lekmännen. Lekmännen uppdelas i "vägledande förälder" och "barnet på väg". Det var rörande att iaktta ungdomar, som några år varit anslutna, tjänstgöra som "föräldrar" till äldre nykomlingar. Jag

Forts på sid 25

POUL BJERRE OCH RELIGIONEN

Av Björn Sahlin

Psykiatern Poul Bjerre, som avled 1964, 88 år gammal, har återigen blivit aktuell genom en bok av Uppsalateologen Sven Stibe med titeln Poul Bjerres människouppfattning och hans syn på religionen (Verbum 1974). Det är den första vetenskapliga granskning som har gjorts av Bjerres författarskap. Stibe kan tyckas vara väl lämpad för ett sådant arbete, eftersom han varit verksam i Bjerres "Institut för medicinsk psykologi och psykoterapi" och således stått Bjerre nära.

Bokens första del behandlar Poul Bjerres terapeutiska metod, "psykosyntesen", med fina historiska tillbakablickar på Freud och Jung. Den andra delen, som är mera kontroversiell, tar upp Bjerres syn på religion och kristendom och dessas förhållande till psykosyntesen. Det är denna senare del som jag här vill uppmärksamma och kommentera.

Poul Bjerre gör skillnad mellan kristendom och religion såsom två helt olika religiösa inställningar! Kristendomen grundar sig på Guds förmenta uppenbarelse på jorden genom sin "Son", Jesus, och sitt "Ord", bibeln. Uppenbarelsen utformas i dogmer och trosbekännelse och skall bli föremål för tro för att man skall våga hoppas på frälsning och salighet. Kristendomen har en auktoritär prägel: det gäller där inte så mycket att inse och erfara som att lita till uppenbarelsen, underkasta sig den. Mot den inställningen, som Bjerre ogillar, ställer han den religiösa inställning som utgår från världsordningen som guds-uppenbarelse. Denna syn kallar han "empirisk", eftersom den grundar sig på den enskildes egen erfarenhet.

En sådan form av livsåskådning som innebär en religiös upplevelse av världsalltet kallas traditionellt mystik, men Bjerre vill undvika en

så exklusiv benämning, eftersom han anser att erfarenheter av det slaget är vanliga, ja präglar alla människors liv. Genom denna religionssyn blir varje individ sin egen auktoritet på det religiösa området. Trossanningar får sitt värde först när de är självupplevda, samtidigt som de är allmängiltiga genom att de har sin utgångspunkt i det för oss alla gemensamma — världsordningen.

Bjerre anser att även kristendomen haft "empiriska" inslag. I "Korset och livsbägaren" tillerkänner han t ex Paulus' upplevelse av "Kristus i mig" verklig genuinitet. Det var dock där, påpekar Bjerre, inte fråga om några övernaturliga krafter som verkade, utan Kristus var "kort och gott en beteckning på förnyelsens kraft i tillvaron...".

Under den europeiska renässansen började människan i sitt forskande och tänkande att göra sig fri från konfessionernas tryck. Naturvetenskap och teknik växte fram. Intresset lades nu mindre på det hinsides än på det närvarande, på vad var och en själv kunde erfara. På det religiösa området fanns tendenser till en liknande utveckling, men den kyrkliga förstelningen var stark. Kyrkan stod kvar på sin gamla auktoritära ståndpunkt och fortsatte att hävda tron på Kristus som "den allena saliggörande" religionen. Endast några få stora personligheter, t ex Giordano Bruno, förmådde då bryta igenom skalet av kristligt bråte och nå fram till en på egen erfarenhet grundad universalistisk religiös ståndpunkt: "Det värdefulla i de olika religionerna ligger icke i det som skiljer dem åt utan i det som är gemensamt för dem alla, utgör allas urgrund."

Ännu i vår tid har vi dessa två motsatta religiösa positioner: auktoritetstro och egen upplevelse. I tidningen Vår kyrka nr 6 i år skriver Sten Rodhe i en artikel om

transcendental meditation och religion: "Men den gudsupplevelse, som vi kan nå i vårt inre och som meditationsteknik kan hjälpa oss till, är ofullständig och diffus... den behöver tolkas och kompletteras. För kristen tro är Jesus och hans kors vägen till rätt tolkning." Innebörden i detta är tydligen att den personliga erfarenheten skall underordna sig den religiösa auktoriteten, bibeln och kyrkan. Det är ett oförsynt anspråksfullt krav med tanke på den lösa grund som den kristna tron faktiskt vilar på. Den moderna bibelforskningen har ju visat att vi med tvekan kan erkänna bibeln som en tillförlitlig historisk urkund när det gäller vissa yttre händelser men att den inte är något auktoritativt "Guds ord" in i minsta detalj. Nutida teologer måste hänvisa till ur sanningens synpunkt så diffusa begrepp som "tradition", "apostolisk succession" och "kyrkans samfälliga mening" för att upprätthålla sin auktoritet.

Poul Bjerres kritiker gjorde stor affär av hans bristande kunskaper i teologi. De bortsåg då från den styrka det kan vara att inte vara teologiskt "programmerad" — vilken frihet och möjlighet till genuinitet det kan ge. På Bjerres tid blomstrade liberalteologin i Sverige. Men hans kristendomskritik hade inte liberalteologin som förutsättning utan bottnade i hans egen personliga ståndpunkt. Liberalteologin var närmast bara ett medel till stöd för hans teser. Bjerre stod t ex fri gentemot både Söderblom och Reformförbundets skapare, Emanuel Linderholm. På grund därav står sig hans kristendomskritik i många avseenden ännu i dag, när den liberala teologin för övrigt är överspelas.

Bjerre anser att kristendomen kan förnyas genom en omdaning i riktning mot "empirisk" religion. Han tar fasta på inslagen av per-

sonlig, äkta religiös erfarenhet i kristendomen och låter allt det övriga falla. Den enda treenighet han vill kännas vid är Gud som "på en gång källan, floden och havet". Kristus får nöja sig med ställningen som ideal, eftersom "i sitt väsen varje människa en Kristus bär". Allt tal om försoning och offerdöd för våra synder finner han icke människovärdigt. Däremot tar Bjerre fasta på det kristna begreppet nåd, som inte är något annat än "det diktarna kallar inspiration (och) läkarna läkekraft... det rör sig om olika namn på den kosmiska ordningens förnyelsetendens... livet har en strävan att bygga upp sig själv och förlösningen tillhör dess väsen." Genom nådens förnyelse helgas vi, vi blir heliga, hela dvs. friska människor.

Hur såg Bjerres "empiriska" religion ut? Den var naturligtvis inte en egen skapelse utan låg närmast i en allmänreligiös, mystisk upplevelse. I sin bok "Vår tro och vår förankring" gör han några nedslag i denna mystik så som den kommit till uttryck i taoismen, i den västerländska mystiken (Angelus Silesius) och i chassidismen. "Jag gick på den tiden och bar på det begrepp som sedan kom att spela rollen av centrum i mitt tänkande. Begreppet inneslöt i sig det oföddas alla möjligheter och förhoppningar. Det var min stora hemlighet, och jag genomlevades alltid av något högtidligt, då jag tog fram det för att pröva dess hållfasthet som urgrund. Som beteckning hade jag stannat vid ordet *ljusdunkel*. Här (i Tao-teking) stötte jag på samma grundupplevelse..." Bjerres gudsbild var alltså ingen läsefrukt, inte något övertaget, utan i Tao-te-king fann han bara klart uttryckt det som han själv mer eller mindre medvetet vetat inom sig. Föredömligt visar han att det bara kommer an på att ha tillit till den egna upplevelsen i vissheten att den är värdefullare än all yttre auktoritet.

Bjerre vände sig mot en religion som är en gång för alla färdig och stelnad. Han skrev: "Så är ogripbarheten och det ändlösa perspektivet vår yttersta livsförutsättning. Den förutan skulle det icke finnas någon förnyelse..." I *ljusdunklet*, menar Bjerre, där vi saknar den fullständiga vissheten men skymtar något framför oss, där finner vi vår gränsoverskridande förmåga, möjligheten till upplevelse av kosmos' enhet och till vidareutveckling, ny-skapande.

Bjerre utvecklar den "empiriska" religionens innehåll ytterligare i t ex "Korset och livsbägaren" samt "Död och förnyelse". Men jag tror det räcker med det här antydda om Bjerres religionssyn för att man skall förstå hans avvisande inställning till kristendomen.

Bjerre vände sig mot vad som kallas "Kristusidentifiering". Genom att identifiera sig med den skuldfria Frälsaren lyfts den genom väckelsen skuldmedvetna människan upp ur skulden. Det som försöker rubba det därigenom uppkomna tillståndet avvisas som "frestelser". "I och med detsamma är vägen barrikaderad till genomgripande... förnyelseprocesser." Identifikation kan enligt Bjerre ibland vara av godo, men inte om det leder till fastlåsnings och förstelning, så som Kristusidentifikation gör på grund av de absoluthetsanspråk som Kristus har: "Ingen kommer till Fadern utom genom mig." Nej, man måste ha friheten att vandra vidare.

Stibe kritiserar Bjerre på denna punkt och hävdar med stöd hos Luther att frälsningsupplevelsen inte är en engångsupplevelse utan betyder "en ständigt på nytt upprepade förnyelse av personligheten i riktning mot större religiös mogenhet". Mot det skulle jag vilja invända att kyrkan i sin gudstjänst söndag efter söndag avkräver besökaren samma beaktelse och därmed tycks förutsätta ett statiskt själsligt tillstånd och inte en inre utveckling. Dessutom har inte den kristna människan möjlighet att förnyas i en riktning som går utanför det kristna dogmats ramar. "Utanför kyrkan ingen frälsning" gäller än i dag.

En anledning att vara försiktig med kristendomen, säger Bjerre, är att den ofta påtvingas människan utifrån. Den är ju i hög grad en inlärningsreligion. Genom föräldrarnas fostran av barnen, genom konfirmationen, genom skolan och nödvungen bibelläsning och psalmsång har kristendomen tvingats på oss. Denna identifiering har fått ett slags negativ form och kan leda till religiöst grubbel. Individen vill frigöra sig, men förmår inte, känner trycket från religiösa auktoriteter, känner kravet på tro och gärningar — och drabbas kanske av inre kriser. Även på denna punkt kritiserar Stibe Poul Bjerre och pekar på Paulus' ord om "Kristus som lever i mig". Här skulle det inte vara fråga om tvång! Det skulle finnas möj-

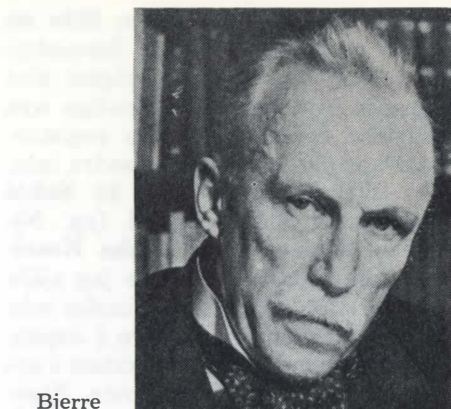
lighet att uppleva kristendomen som befriande och livgivande. Bjerre skulle ha svarat, att hur många har möjlighet att uppleva Kristus så friskt och obundet som Paulus? För de allra flesta nutidsmänniskor har kyrkan ställt sig emellan den sökande människan och Kristus och står som en mur till hinder för varje omedelbar och fri Kristusupplevelse.

Bjerre skulle enligt Stibe sakna förståelse för den roll som Kristus kan spela som representant för den "helhetsupplevelse som är en förutsättning för individens integration i kosmos". Det är riktigt att Bjerre här står ganska oförstående. Men jag tror att hans ståndpunkt hör ihop med kristendomens otillräckliga gudsbild, eller "gudsvision" som Bjerre hellre uttryckte sig. Bjerres vision av det gudomliga innefattade hela världsordningen: ont och gott, framgång och lidande, förnyelse och död. Hela livet i alla dess aspekter skall därför bejakas, inte bara vissa delar. Kristendomens Fader rymmer bara en del av världsordningen, han är inte tillräckligt universell. (Tyvärr behandlar inte Stibe i sin avhandling hur Bjerres gudsbild kan ha varit orsak till hans negativa syn på den konventionella kristendomen och Kristusbilden.)

Om Kristusidentifieringen säger följaktligen Bjerre: "Bibelns nya människa skall nås genom ett efterliknande av Jesus från Nasaret ända till identifiering med honom — resultatet blir i lyckligaste fall en reproduktion av Jesusgestalten och ej 'en ny människa'. Den moderna människans högsta religiösa plikt är ej att förverkliga Jesus eller någon annan som varit före henne utan att förverkliga sig själv..."

Det allra intressantaste avsnittet i Sven Stibes avhandling är det sista kapitlet. Här avslöjar sig författaren som teolog i ordets allra sämsta bemärkelse genom försöket att ge en psykologisk förklaring till Bjerres negativa hållning gentemot kristendomen. Bjerre skulle nämligen ha identifierat sig med sin kristendomsfientliga fader och tagit avstånd från sin fromma, emotionella moder. Till den teorin hör att avståndstagandet från modern leder till sonens undertryckande av sitt eget emotionella liv. Stibe anför som stöd citat från psykoanalytikern Lou Salomé som under en kort tid stod Bjerre mycket nära. Hon framställer honom som starkt

Forts på sid 25

Bjerre

JIDDU KRISHNAMURTI

Av Vilhelm Fahleson

I somras var det 50 år sedan jag första gången hörde Jiddu Krishnamurti. Ett litet tältläger hade ordnats på det stora godset Eerde, nära den lilla staden Ommen i Holland. Krishnamurti var en vänlig, tillbakadragen ung man, som talade med enkla ord och stor inlevelse om så väsentliga saker att många frågade sig: "Who are you?" (Vem är du), som talar till oss på detta sätt? Han hade en lätt och fint byggd kropp, som tydde på ett rent liv och stor sensitivitet. Och han utstrålade stor stillhet och inre klarhet när han under de första åren av sin verksamhet talade om vad det innebar att leva i "the Kingdom of Happiness" — Lyckans rike, som finns slumrande inom oss alla.

Han talade om hur vi måste se in i oss själva och göra oss fria från allt som gör oss små och trånga. Vi måste söka med hela vårt sinne och hjärta för att bli fria från gamla föreställningar och dogmer, som vi trott på och levt efter. Där fanns intet av sentimentalitet eller känslomhet, men det han sade var fyllt av stor innerlighet att dela med sig av sin inre glädje.

För många av lyssnarna blev det nödvändigt att rannsaka sig själva, när de genom hans ord insåg det förljugna i det liv de levt. Flera blev djupt skakade i sitt innersta, när de såg att de måste ta avstånd från trossatser och levnadsregler, som de anammat och som skänkt dem en illusion av trygghet men som nu kunde liknas vid kryckor de stött sig på. Krishnamurti tog dessa kryckor ifrån dem, varför de kände sig förvirrade och osäkra. Omvälvningen blev för stor, varför alla inte förmådde ta steget fullt ut och öppna sig för de möjligheter till ett friare, sannare liv, som det innebar att lämna det gamla, förljugna sättet att leva.

Somliga försökte hålla fast vid det gamla, men det gick inte så bra längre, emedan de upplevt något av det rikare liv han talade om. An-

dra slutade komma för att höra på honom, då de inte kunde se storheten i hans budskap och leva upp till det.

En stormvind hade dragit fram och skakat dem som kommit. Somliga hade förlorat fotfästet, men andra som lyssnat djupt upplevde något av den Sanning han talade om, och den släppte dem sedan inte. Det skulle visa sig att detta bara var början till ett livslångt arbete för Krishnamurti. Tältlägren i Ommen upphörde före kriget, men han har aldrig upphört att tala till oss, och djupet och klarheten i hans framställning har oavbrutet stegrats.

För att förstå Krishnamurti måste man komma med ett öppet sinne och lyssna djupt. Att lyssna är en konst säger han. — Plötsligt

bara händer det: man ser djupt in i sitt eget inre, ser vad man tidigare ej varit vaken för, ser hur man påverkas, formas av allt. Man ser sina egna tankar och önsknings, hur de verkligen är, man ser sin egen fruktan och sin strävan att förverkliga det man drömt om. Man ser sina hemligaste begär, det som finns i hjärtats innersta skrymslen. Under ett tidlöst ögonblick är man lik som utanför sig själv och iakttagaren i sitt eget inre, ser den rastlösa självupptagenheten, jagandet utan inre stillhet. Men bara för ett ögonblick — sedan är man tillbaka igen i det gamla, upptagen av Jaget.

Det centrala för Krishnamurti synes vara "to set men free" (att göra oss fria), vilket gör det möjligt för oss att uppleva Sanningen. Men den är för stor att kunna förklaras, de-

finieras, kläs i ord. Och hur kan det vara annorlunda, när alla ord är otillräckliga? Sanningen har med oändligheten att göra, är en del av Guds väsen. Den är såväl det konstanta, det oföränderliga, och samtidigt det evigt levande — Kärleken. Ändå är Sanningen mycket enkel, men vårt sinne är så fyllt av vad vi hört och lärt, studerat och samlat att vi inte ser klart. Allt vi upplever färgas av vår bakgrund. Vi ser ej enkelheten, storheten. Man kommer osökt att tänka på berättelsen om den rike mannen, som inte kunde komma in i himmelen emedan han bar på för stor börda.

Genom Krishnamurti får vi en inblick i den mänskliga naturen, vår egen natur. På ett utomordentligt sätt får han oss att inse hur vår ofrihet leder till konflikter och problem. Detta hindrar oss i vår inre utveckling och förstör livsglädjen.

Sinnet — "mind" — är något märkligt. Sådant sinnet är, sådan är människan. Att leva innebär att stå i relation till den miljö vi lever i — ja, till hela världen. Men sinnet är inte fritt. Där finns nedärvda anlag från våra föräldrar och genom dem från tidigare generationer sedan urminnes tider. Uppfostran och inhämtade kunskaper har påverkat oss. Från religionen har vi fått trosföreställningar som vi anammat, och vi har fått moralbegrepp, idéer om vad som är rätt och orätt m.m. Allt detta har satt sin prägel på oss, så att vi formats till att passa in i det rådande samhällsmönstret. Varje människa har blivit präglad, fått en bestämd stämpel, varifrån det är mycket svårt att frigöra sig. Det finns inte två som är helt lika varandra.

Vi förstår att så länge vi möter allt med denna bakgrund, kan vi ej se klart och sant. Det är ett arv från det förflutna, det som hör tiden till. Vi är själva delaktiga i allt som händer och sker — i det nuvarande tillståndet i världen.

Allt detta har satt sin prägel på den lilla värld var och en lever i — "Jagets värld". Den styrs av begären att nå, att bli, att ta, att äga, och vår energi förbrukas här i strävan att tillfredsställa Jaget. Denna värld innehåller allt vi samlat under vårt liv, allt vi strävat efter för att få vad vi drömt om, vad vi innerst ästundat. Det är en ofantlig värld av minnen, erfarenheter, som ackumulerats inom oss och gestaltat sinnet. Där finns allt som fyller vårt dagliga liv: våra anhöriga, vå-

ra ägodelar, arbetet, våra vänner och ovänner, våra åsikter, olyckor och lidanden, orättvisor vi utsatts för, våra heder osv. Kring allt detta kretsar våra tankar — detta är vår egen lilla värld — som vi själva skapat.

I denna värld finns orsaken till konflikter, som vi upplever inom och utom oss. Här finns ärelystnaden, kampen för tillvaron, ångesten, fruktan för ensamheten, sorgen. I denna värld finns endast små glimtar av tillfällig glädje, men där finns allt som skiljer människa från människa. För Jaget är denna värld mycket betydelsefull, ty i den finns allt som göder Jaget.

Krishnamurti talar ibland om det som hindrar oss från att se djupt in i oss själva. Om sinnet är fyllt av motsättningar och inre förvirring, är vi utestängda från möjligheten att se verkligt sant på oss själva. Det fordras stor innerlighet och ärlighet för att se vad som finns på djupet av vår natur. Varje form av våld eller tvång är utesluten. Om sådana medel används visar det endast att vi inte förstått problemets djup, att vi fortfarande är trånga, obetydliga, småskurna, vilket ödelägger livsglädjen och hindrar oss från att uppleva samhörigheten med allt liv. Det mjuka, öppna, levande har då blivit förkrympt så att livet blivit hårt, brutalt, fult.

Som en följd av vårt inre tillstånd kan vi inte se verkligheten jungfrulig, obefläckad — "see what is". Den ursprungliga, ordlösa, opåverkade upplevelsen — "direct perception" — existerar inte längre. Allt grumlas, förvanskas av det som redan finns i vårt sinne — av vår prägling. Att vi vet detta intellektuellt innebär ej befrielse från påverkan av det som finns i sinnet. Att vara fri, att leva i världen, men ej av världen, innebär oändligt mycket — då har man förlorat förmågan att såra, emedan man är fylld av kärlek till allt skapat.

Det Krishnamurti talar om är inte filosofi, trosföreläsningar, utformade levnadsregler, som tilltalar intellektet. Enbart intellektuell förståelse är otillräcklig, när det gäller att komma tillrätta med livsproblemen. Tänkandet, som arbetar med det material som finns lagrat i vårt inre som minnen, erfarenheter, utgör endast en aspekt av våra möjligheter att komma till en djupare insikt. Känslan och hjärtat måste vara med — hela människan, "the totality", erfordras. Men för det behövs en radikal inre förändring, en "revolu-

tion" i vårt sinne, så att vi ser på livet och oss själva på ett helt nytt sätt.

Hur kan en sådan förändring komma till stånd i vårt sinne? Visa oss den väg som leder dit! — När denna uppmaning ställs till Krishnamurti, händer det att han svarar: "Do you want me to tell you?" (vill du att jag skall säga det till dig?), en motfråga som får oss att inse att detta är vårt eget stora problem. Helst skulle vi önska att han förklarade: gör så och så, lev så och så, och du blir fri! Men detta är en omöjlighet! Genom att vara en efterföljare ger man upp sig själv, blir mer mekanisk och ofri, man fortsätter att leva ett andrahandsliv.

I den djupa stillheten finns ett mirakel dolt. När människan ger upp varje strävan, varje försök att komma ur sin vända, sin hopplösa situation, när hon inser att det ej finns någon som helst chans längre, då släpper spänningen och det inträder ett tillstånd av stillhet. I denna stora stillhet, då sinnet är tomt, kan hon se sant, se "what is" — klarheten är plötsligt där, utan hjälp av tänkandet, hon når bortom tänkandet. Den blinde har blivit seende, har fått ögon att se med!

Liksom vattnet ger en klar spegelbild endast om minsta krusning av ytan ej råder, kan en människa med denna totala stillhet inom sig och som har ett rent och fullt hjärta se djupt in i tystnaden — och om lyckan är god och hon lämnat fönstret öppet, kan hon kanske få kontakt med det oändliga, ordlösa — med Guds väsen. Den människan ser sina illusioner, ser osanningen, förljugenheten i sitt liv. Detta är en vakenhet, ett oengagerat iakttagande av allt inom och utom henne, en "awareness" (medvetenhet) utan ansträngning. Det innebär en stor frihet. Hon ser vad som pågår, sant, oförvanskat. Det ger en människa stor självkännet att se sig själv på detta sätt, och det sätter oundvikligen sin prägel på hennes liv.

Krishnamurti talar om detta som intelligens, ett tillstånd av den högsta känslighet, frihet, vakenhet, som är en förutsättning för det direkta seendet. Denna intelligens får ej förväxlas med intellektualism, som är beroende av en god hjärna, ett gott minne och förmåga att dra slutsatser. Den hör tiden till. Detta utgör också dess begränsning. Den kan aldrig som intelligensen nå det tidlösa — se Sanningen direkt, bortom tänkandet. Men intellektet har

Den unge Krishnamurti.

sin givna plats. Det behövs för att kunna leva i denna världen — planera, fatta "förståndiga beslut", som vi kallar det, bygga hus, broar, flyga till månen osv.

Tyvärr har intellektet visat sig otillräckligt för att skapa fred på jorden och göra den till ett hemvist för lyckliga människor. Se på det tillstånd som råder i världen i dag med allt våld, med kapningar och rån där oskyldiga människor tas som gisslan! Se på de ständiga krigen länder emellan, medan miljoner människor dör av svält! Det nuvarande sättet att leva är så fasansfullt, så ohyggligt, så brutalt säger Krishnamurti. I stället för att vara vackert, fyllt av kärlek till allt levande, har livet blivit fult, hårt. Men, säger han: Det finns ett annat sätt att leva!

Intelligensen, klarheten kan inte fungera, om man inte är synnerligen känslig, och känslighet är resultat av lyssnande, aktgivande på allt — fåglarnas flykt, vattnets porlande, molnens dansande för vinden... Ur denna känslighet kommer en öppenhet för det gemensamma och det oändliga under som livet utgör, var det än visar sig — i mineralet, växten, människan, universum.

Den stora stillheten — sinnets totala tystnad — "total silence" — som är förutsättningen för att se sant, kan inte åstadkommas genom träning, genom att man följer en viss metod, genom en viljeinsats. Att vara medvetet inriktad på att åstadkomma total stillhet i sinnet innebär en motsägelse. Kan vi inte inse sanningen häri, kan vi ej gå vidare. Man kan hålla på med att träna, spåka sig, följa en viss metod målmedvetet under hela sitt liv utan att bli fri. Inseende — "understanding" — innebär ett tillstånd av klarhet, som upplöser inrotade föreställningar och är därför av största betydelse för mäninskan.

Sanningen kan inte sökas, erövrar. Likväl måste vi söka den! Det förefaller som en motsägelse. Så är ej fallet. Hur kommer då Sanningen in i människans liv?

Sanningen är inte något visst man kommer fram till — något man lär sig förstå. Den är inte en intellektuell sak. Den stora stillheten finns bara där JAG inte finns. Endast då är det möjligt att se sant, när all strävan upphört och det bara finns ett oengagerat iakttagande med ett sinne som är klart — "tidlöst" — och med ett hjärta som är fullt. Hela människan — "the totality" — måste vara med och utgöra

en fri, harmonisk helhet.

Den stillheten kan t ex infinna sig när vi går i ensamhet längs stranden, där vågorna rullar in från havet och man är borta från sig själv. — Den kan infinna sig, när man går i skogen, ackompanjerad av vindens sus i trädkronorna och man är en del av det hela.

Det är intressant att ta del av vad Krishnamurti säger om "Life is relationship" — att leva är att stå i relation till allt. I fri översättning och kort sammandrag säger han så här:

För att leva i denna världen måste vi leva i gemenskap med andra. Vi kan inte existera i isolering. Att stå i relation innebär också att samarbeta — arbeta tillsammans. Samarbete existerar endast när där finns en känsla av samhörighet, när du visar omtänksamhet. Det ordet har en djup innebörd — att bry sig om någon, att t ex ömma för en fågel, att sköta om ett träd. Det är betydelsefullt att leva i denna värld med hänsyn, att ge akt på hurudant ditt uppförande är, att ge akt på hur du åter, att vårda det rum du bor i.

Du måste förstå innebörden i detta lilla ord "to care" — att ge akt på hur du talar, hur du klär dig, hurudana dina gester är, hur du behandlar din granne, hur du ser på livet, hur du uppfostrar dina barn. Att ge akt på — från denna känsla av uppmärksamhet kommer sympati, kommer ömhet, och du kan flyta på den, du kan bli buren på denna känsla och du ser vad kärlek är. — Du måste förstå sanningen i detta att vara hänsynsfull, att lyssna och förstå, att vara sensitiv mot andra, mot fågeln, mot träd, mot skönheten i solnedgången, mot solskenet på ett vackert moln. Om du inte är sensitiv till sårbarhet, kan du aldrig förstå vad kärlek är.

En människa, som vill förstå vad Sanning är, måste börja med sig själv, måste börja med att känna sig själv. Därför måste du börja med att ge akt på de saker du gör, vad du säger, hur du uppför dig, på det sätt du är artig, hur du anpassar dig, hur du talar till din tjänare, hur du talar till din överordnade.

Kan man tänka sig en bättre framställning av vad det innebär att leva i "relationship"? På samma gång ger det en glimt av Krishnamurti själv, något av hans väsen.

Trots sin höga ålder fortsätter Krishnamurti att resa omkring i världen och hålla offentliga "talks and discussions". Vid ett möte i Bombay 1970 var det 8.000 åhörare. Han har talat vid flera universitet

i Kalifornien och för grupper av studenter i Europa och Indien. I Sverige var han 1956 och höll då i Stockholm en serie på sex offentliga talks för fullsatta hus. Vårt land ligger vid sidan om de platser han årligen besöker; därför är han ännu inte så känd här.

På engelska finns ett stort antal böcker, bandinspelningar och filmer från hans framträdanden. Det finns även ett rikt material av nedtecknade samtal med människor, som sökt upp honom för att få tala om sina problem. Översatt till svenska finns boken "Att vara fri". Det är intressant att ta del av reaktioner från läsare av boken. En skriver: "Med nytt hopp läser jag gång på gång denna fina bok." En annan: "Detta är just vad jag länge känt inom mig, och nu har jag fått tag i en bok, där allt finns framlagt." Andra säger: Varför har vi inte hört talas om Krishnamurti förut? Vad gör Ni för att han skall bli känd? Vi vill hjälpa till.

Jiddu Krishnamurti föddes i maj 1895 i en liten stad i södra Indien nära Madras. Jiddu är hans familjenamn. Som åttonde barn i en Brahminfamilj kallades han av tradition för Krishnamurti.

Han har ett minimum av personliga ägodelar, och han anser sig inte tillhöra något visst land, någon viss nationalitet eller kultur, ehuru han med hänsyn till sina resor har ett indiskt pass. All medel som inflyter från hans offentliga framträdanden, royalties från hans böcker och inspelningar går till en organisation, som ordnar hans föredragsserier, utgivning av böcker, inspelning av filmer och upptagning på band av hans talks.

Under kriget 1914—1918 vistades han i England och reste 1920 till Paris, där han studerade fransk kultur och lärde sig tala franska. Sedan han kommit till högre ålder stannar han endast några månader på varje plats. Efter 1961 har han stannat längst tiden i Schweiz, där det varje sommar ordnas en "gathering" till vilken människor kommer från hela världen för att lyssna till honom och diskutera med honom under sex veckor. Sommaren 1974 i Saanen i Schweiz fanns i det fullsatta tältet människor från 16 olika länder. Intressant att se är det stora antalet ungdomar, som sitter på marken längst fram. Bakom dem på stolar och bänkar sitter de övriga åhörarna. Ett stort antal högtalare finns utplacerade, varför man hör bra överallt.

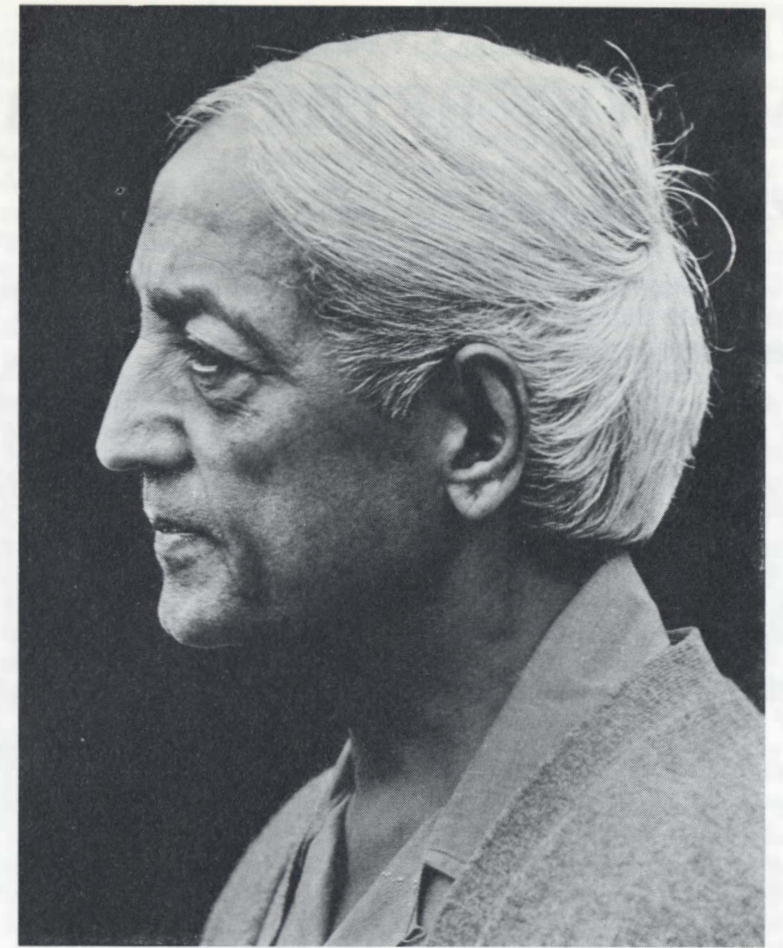
Kontakten med publiken är mycket god. Ofta kommer inlägg och frågor från ivriga åhörare. Han svarar alltid men ger sällan direkta svar. Han säger oupphörligt: jag är inte er lärare. Vi skall försöka komma till klarhet om denna fråga tillsammans. Han belyser frågan från olika sidor, så att den som frågat själv skall finna sitt eget svar, och inte nöja sig med vad någon annan säger.

Det är glädjande att se, att unga människor i allt större skaror kommer och lyssnar till honom. Man kan tydligt märka deras stora intresse. Det synes som om de direkt upplever den ofta djupa inebörden i det han talar om. Det är därför inte säkert att de kan hävda sig intellektuellt gentemot dem som försvarar det vedertagna sättet att leva med alla dess dogmer, trossatser och moralbegrepp. De ser förljugenheten hos människor som lever i andra hand. Det tidlösa sättet att leva, där det inre ljuset är deras vägledare, förefaller vara det som för dem är det riktiga och sanna. Det är att ha Sanningen levande inom sig. Då behövs inga yttre regler att följa och ingen livsfilosofi. Det innebär att leva i frihet — att leva i världen, utan att vara av världen. Det är att vara fylld av kärlek till allt och alla. Detta är något som griper många unga kolossalt. Det är att leva fullt, att vara "whole". Det är att leva tidlöst.

Det innebär ett stort hopp för framtiden att sådan ungdom börjar komma fram. De kan direkt se det vansinniga och felaktiga i mycket av de förhållanden som råder i samhället och ute i världen, och de vågar protestera även med risk att drabbas av påföljd. Ofta vägrar de fortsätta leva enligt förordningar de inser vara osanna.

Allt jag skrivit här är min personliga framställning — mitt eget försök att berätta något av det väsentliga Krishnamurti talar om. Trots att jag under mer än 50 år varit i tillfälle följa denna märkliga mans framträdande i världen, har det varit en svår uppgift, en omöjlig uppgift att göra honom full rättvisa. Jag är väl medveten om att min framställning är ofullständig, och stora områden, som Krishnamurti går in på, har jag ej fått utrymme för i min artikel.

När det handlar om så väsentliga saker, som dem Krishnamurti talar om, är man ej försvarad med att leva i andra hand. De för vilka dessa saker är livsviktiga måste därför

Jiddu Krishnamurti.

själva forska, lyssna, söka och det fordras stor beredvillighet att ge avkall på sina egna åsikter, om man finner att de ej håller i belysning av vad han talar om. Man måste vara beredd offra allt för att finna Sanningen. Detta är den största, den slutliga uppgift varje människa förr eller senare ställs inför.

Fortfarande besöker Krishnamurti varje år stora delar av världen och intresset för att höra honom ökar oavbrutet. Hans inflytande är globalt. Överallt samlas stora skaror av människor, som uppmärksamhet lyssnar på honom, läser hans böcker och ser hans filmer. Många säger spontant att detta är vad de känt inom sig och nu har det kommit en man som talar om dessa saker på ett klart och enkelt sätt. Utan tvivel är Krishnamurti en av de mest stimulerande och väckande personligheterna i vår tid. Hans intelligens och klarseende är enastående. Han har ännu en klar och tydlig röst, och han talar sakta, så att alla skall kunna följa hans framställning.

Krishnamurti säger: "My only concern is to set men absolutely free" (min enda uppgift är att göra människorna obetingat fria). Endast ett fritt sinne kan uppleva Sanningen.

Det Krishnamurti alltid återkommer till är nödvändigheten "to see the truth as truth and the false as false". Vi ha hört detta tidigare. Under min skoltid läste jag på väggen i aulan: "Sanningen skall göra eder fria". Nu hör vi på nytt — "en ropande röst i världen" — som framlägger denna sanning på ett sätt som passar vår tid. Att uppleva Sanningen i sitt inre innebär en sådan revolution, att människans hela liv präglas därav. Det är en kraft av oerhörd styrka. Sanningen blir då den stjärna som visar henne vägen. Den kan hjälpa mänskligheten genom det nuvarande mörka tidskedet.

Anm. För ytterligare informationer: Krishnamurti Center, Reginsvägen 4, 161 41 Bromma.

SPIRITUALISMEN OM LIVET EFTER DETTA

Av Linnéa Hagberg

Livet efter detta, tillvaron på andra sidan döden, hur ser den ut enligt spiritualistisk tro? Jag fick frågan av Sökaren.

Ja, det är väl lätt att svara på, tänkte jag, gammal spiritualist som jag är. Men vid närmare eftertanke fann jag att det inte alls var så enkelt som det först föreföll. Jag insåg att det var många saker man borde överväga innan man yttrade sig och många omständigheter man rimligen borde ta hänsyn till. Inte kunde jag göra mig till talesman för alla övriga spiritualister, jag kunde bara svara för mig själv. Rädd var jag också att ta till överord.

Men ett är gemensamt för spiritualister: Man räknar med omedelbar fortsättning av livet efter den lekamliga döden och man tror på en viss förbindelse med andevärlden. Vad därutöver är kan meningarna gå något isär om. Människor tänker så väldigt olika även inom spiritualismens ramar. Man uppfattar detaljer om livet och döden på olika sätt, även om grundsynen är densamma.

Jag kan inte påstå — till följd av mitt snart 30-åriga arbete inom rörelsen och den förening jag tillhör — att så och så är det på den andra sidan och så och så vet spiritualismen om andevärlden. Att tro på och hoppas på något om den världen, det är inte detsamma som att verkligen veta. Erfarenheten har lärt mig att vara försiktig med bestämda påståenden och yttranden. Tiderna förändras. Spiritualismen förändras också. Det finns, efter vad jag kan se, inte några fastspikade trosegrepp som inte skulle kunna tänkas bli rubbade en gång i en framtid genom forskningens frammarsch på andligt område. Allt kan hända.

Jag skulle därför vilja säga, att spiritualismen är vad spiritualisterna själva gör den till i sitt arbete och sin förkunnelse. Den är ingenting i sig själv men den **kan vara allt** och **bli allt** för och genom dess utövare och förkunnare. Den kan bli till en levande livsåskådning som håller att verkligen leva efter och dö på. Den kan bli till en bärande tro som

ger trygghet, tillförsikt, tålmod och en fast vilja att göra sitt allra bästa i det här livet.

Som rörelse är spiritualismen jämförelsevis ung. Den bygger på den kristna förkunnelsen, varav följer att den stöder sig på bibeln, men är öppen för nya rön och tankar som kan vidga dess gränser. Genom den pågående forskningen inom det andliga och närliggande områden kan spiritualismen komma att ändra karaktär, få en tidigare tro och bild att glida över i en efter nya insikter mera realistisk syn på den andliga världen.

Det finns en fara i att låsa fast sig i inlärd föreställningar om världen på andra sidan, något som man har lätt att göra men som kan komma att bereda en besvikelser en gång. Man tror ofta oreflekterat på vad andra har sagt, nöjer sig med det, stannar där och stelnar till i tanken. Men det är inte tjänligt för rörelsens vidare utveckling att endast slå sig till ro med vad som förkunnas i dag och tro att detta måste vara och förbli det enda och slutgiltiga. I stället bör spiritualismen kunna bli något av en inkörsport till en värld som öppnas mot allt större vidder av andligt vetande. Forskningen inom det andliga, som nu tycks ha tagit fart, ska i framtiden ge en klarare bild av vad som är sant och inte.

Spiritualismen har hittills huvudsakligen byggt sin uppfattning på de rön som gjorts genom medier under transtal, klärvoajans, psykometri, direkt inspiration och på andra sätt. Sammanställer man alla dessa meddelanden och uppgifter, får man ett slags andrahandsvetande om andevärlden: "andrahandsvetande" i likhet med det mesta av allt annat man fått lära i livet. Inte mycket av allt vad man lärt sig har varit av det slaget att man själv har utforskat eller upptäckt det. Med andra ord: man får vanligen sina kunskaper genom andras förmedling i tal eller skrift. Men man godtar vad man så inhämtar — på försök så att säga — tills något annat och nytt kullkastar vad man tidigare trott eller tänkt. På samma sätt är det med kunskapen om andra

sidan, den andliga världen.

På mångahanda vägar går påverkan från den världen ut till speciellt känsliga personer som är i stånd att uppfatta, ta till sig och föra vidare de meddelanden som så tas emot. Men liksom olika resenärer här på jorden kan ge olika beskrivningar på förhållanden och platser, där de varit, så kan mediernas uppgifter och skildringar från andevärlden skilja sig från andras eller vara färgade av mediets egna, mänskliga tankar och känslor, **utan att fördenskull vara bedrägliga eller osanna**. Två medier kan ge olika beskrivning på samma sak i detaljerna, beroende på vem som inspireras dem från andra sidan eller deras egen förmåga att uppfatta. Dock — det har hänt många gånger att medier under trans uppmanat åhörare att inte alltid utan vidare godta allt som sägs utan "sovra" budskapen, sälla bort det onödiga, använda det förnuft man fått för att bruka, alltså inte bara gapa och svälja. Det ger en god grund att stå på och förringar ingenting av det som är av värde.

Emedan spiritualismen har den kristna förkunnelsen som underlag, betraktas den inte av spiritualisterna som en religion i sig själv. Den är tolerant mot oliktroende och vill, när den är som bäst, låta alla få bli saliga på sin tro. Spiritualismen vill inte rycka undan från en människa en tro, som visar sig passa och tillfredsställa henne — ateismen inte undantagen — men vill hjälpa henne att fördjupa och göra det bästa av sin tro, så länge hon är tillfreds med den. Känner hon att något ändå fattas henne, kan hon nå en bättre förståelse av sin egen tro genom att lyssna till vad spiritualismen förkunnar och genom att läsa och begrunda.

Skulle hon till äventyrs gå händan med en ateistisk tro, så är inget annat omedelbart förlorat för henne än möjligen tiden och de tillfällen till lärdomar hon kan ha förtuttit. Men tiden räcker till, evigheten är oändlig, inkarnationerna många.

Tron på helvetesstraff tar spiritualismen avstånd från men för-

kunnar i stället, att en människa har ett personligt ansvar för alla sina gärningar och tankar. Hon kan inte skjuta över ansvaret på någon annan för det hon själv gör eller tänker. Med lite erfarenhet och eftertanke ska hon småningom kunna inse, hur mycket hennes tysta tankar i verkligheten betyder, därför att allting börjar med en tanke. Med dem, i ont såväl som gott, skapar hon själv sin egen kommande tillvaro, evad det gäller den här sidan eller den andra, emedan hon i sin varelse, i sin själ, i sin andekropp, bär med sig allt det hon varit på jorden. Men i den nya världen möter henne ingen domare och inga syndastraff, inte ens om hon gått händelserna i förväg och tagit sitt eget liv.

Människan blir inte någon ängel helt plötsligt på andra sidan efter ett kanske klandervärt eller misslyckat leverne på jorden. Men förr eller senare måste hon inse sina misstag och orättfärdigheter, när hon får tillfälle att begrunda dem i den världen. Hon blir därvid sin egen domare under den ånger hon kan uppleva när hon blickar tillbaka på sitt liv. Det passerar revy inför henne eller inom henne under en viss period på den andra sidan. Men detta är inget straff utan endast något som, om än med smärta, kan få henne att besinna sig.

Hon inser och förstår efter hand under vistelsen där att hon själv ådragit sig sina obehag eller sin pina genom ett felaktigt sätt att tänka och leva. Obehaget är en följd av hennes egna handlingar och tankar av själviskhet, kärlekslöshet, bristande medmänsklighet, ja, grymhet, under en rad inkarnationer på jorden. Men hon är fördenskull inte förlorad. Hon får sin förtjänta viloperiod och får uppleva även behagliga tider och hon får sedan efter egen önskan chansen att i nya inkarnationer rätta till sina misstag och avbörda sig dem. Det känns nödvändigt för henne att få gottgöra sina orättfärdigheter och det kan hon göra endast på jorden, där hon ådragit sig skulden.

I hennes själ läggs ner ett minne som gör sig påmint i det nya livet som ett samvetes röst. Det gör att hon småningom blir mer och mer obenägen att handla illa och göra ont mot sin nästa. Hon hejdar sig och fylls i stället av medkänsla med människor som lider och en ny stark känsla för **djurens** lidanden uppväcks inom henne. Hon visar en större ömsinhet och förstå-

else för sina medvandrare och önskar få vara dem till hjälp i stället för att skada dem. Och allt eftersom hon övervinnet mer och mer av sina lägre impulser såsom hat och hämnd, illvilja och missunnsamhet, så blir hennes tillvaro både i den andliga världen och på jorden i nästa inkarnation i samma mån ljusare och lyckligare. Det förefaller rättvist och gott.

Detta allt som nu sagts utgör ofta innehåll i transtalen, vilka ibland är storslagna predikningar, lärrika, tankeväckande och fyllda av kraft: ett tema med otaliga variationer. Men det förekommer även ganska detaljerade skildringar av hur det andliga livet upplevs i den andra världen av dess invånare, visserligen ganska sparsamma korta budskap men ändå inte så sällsynta. Det är ofta personer som man på ett eller annat sätt känt eller haft beröring med i deras livstid, som ger sig tillkänna genom något medium och berättar hur tillvaron gestaltar sig för dem efter övergången. Samstämmigt är att de finner livet så mycket bättre och skönare på den sidan.

De berättar om sin lättnad att slippa ifrån den grova, tunga jordiska kroppen. De berättar om ett strålände underbart ljus och en ljuvlig natur. De talar också om nya arbetsuppgifter, om skolor, om sammankomster, om anhöriga de mött och om kära vänner, om högtider och glädjeämnen. Men de bekymrar sig också om sina efterlevande med råd och tröst: "Sörj inte, jag lever ju och du är aldrig ensam, vi är med dig." — Ibland kan någon med samvetesqual komma genom ett medium och tala om sin ånger: "Förlåt mej, förlåt mej, jag vet att jag strödde törnen för dina fötter, förlåt mej." Detta var ett budskap under en psykometriseans genom ett medium som nu själv är på den sidan.

Det kan förefalla som om livet i andevärlden vore en skäligen trivial upprepning av jordelivet. Men ibland kan en förklaring ges till varför bilden blir sådan. En av de mest kända och aktiva spiritualisterna i vårt land, Rolf Carleson, välkänd även i grannländerna, under årtal redaktör för spiritualisternas egen tidning, gick oväntat bort för några år sedan. Han kom ganska snart efter sin bortgång genom ett medium under en seans i den förening han ägnat en stor del av sin tid, och han sa: **"Det är rätt som vi trodde, livet fortsätter efter**

"De beskrivningar av livet på de astrala planerna som emellanåt kommer fram inom spiritualistiska kretsar innehåller ofta bara nyligen gjorda erfarenheter av ännu jordbundna andar. Ty på de astrala planerna är många förhållanden nära överensstämmande med de önsningar som invånarna där hyser."

Ivan Cook i "Sir Arthur Conan Doyle kommer tillbaka"

döden. Arbeta vidare på den vägen. Men det finns nänting **därutöver**, bortom jordiska föreställningar, som inte går att beskriva med jordiska ord och begrepp, ni skulle aldrig kunna förstå det." — Rolf Carleson var författare till boken "Vidare går min väg", som utgavs 1967, en kort tid innan han själv gick över till den andra sidan av livet. Den innehåller rikliga exempel på seansbudskap bland annat.

För att ge möjligast sannfärdiga bild av spiritualismen får man inte utan vidare se bort ifrån att även ett mycket gott medium någon gång kan missta sig i sin tro. Medier är också människor. En alltför låst föreställning om andra sidan kan visa sig inte svara mot vad som inträffar. Ett mycket uppskattat kvinnligt medium, som under många år arbetat hängivet och outtröttligt i Sverige och även i Danmark och Finland, gick över till den andra världen för några år sedan. Hon var själv alldeles övertygad om att hon på den sidan skulle mötas av sin älskade mor genast hon kommit över. Under en seans efter hennes bortgång kom hon genom ett annat medium och berättade, att hennes mor till hennes stora besvikelse och förvåning inte mött henne. Modern hade allaredan inkarnerat på nytt på jorden. Men, sa hon, de kunde trots allt mötas andligen från var sin sida.

I en människas dödsstund sker ofta underliga ting. Många kan berättat om hur de sett den döende lysa upp som inför ett kärt besök eller lyfta sina händer mot en för de övriga osynlig gäst. Det tycks som om andevärlden har kännedom om när någon väntas dit och ordnar för att ta emot, liksom det ordnas när ett litet människobarn väntas till jorden. Lugnande budskap kommer ofta: "Var inte rädda för övergången! Den är endast som ett steg över en tröskel mellan två rum."

Forts på sid 24

Per Ragnar: Reflexioner

Ett tal i riksdagen:

"Herr talman, mina herrar! Den motion, som nu föreligger — artigt avrättad, om jag så får uttrycka mig, i det föredragna utlåtandet — har väckt en viss sensation. Det verkade lite upplivande, att en gammal fritänkare hade, som det utlades, tagit parti för den rena vidskepelsen. 'Publiken skratta vill', som Pajazzo sjunger, och här bjöds ju ett tillfälle därtill.

I själva verket är nog emellertid min motion tvärtom riktad mot vidskepelsen, nämligen mot den vidskepliga uppfattning, som de allra flesta — troligen även de flesta bland er, mina herrar — hysa om hela den parapsykiska fenomenfären.

För mig står det klart, att här gäller det en allvarlig och högst intressant sak, som mer än andra är värd ingående, fördomsfri och samvetsgrann prövning. I andra länder är den föremål för vetenskapliga forskningar. Hur kommer det sig då, att den här allt fortfarande, som om vi ännu levde i en okunnig forntid, betraktas som vidskepelse?

Annars hade vi, som bekant, stark lust att utforska det okända. Några av våra bästa män har offrat sina liv på oförvågna försök att lösa Nordpolens gåta. Kunde det då inte vara värt någon möda att söka bidra till kartläggningen av okända kontinenter i vår egen själ?

Kanske finns det någon — jag

är beredd på det värsta — någon, som frågar: vad skulle sådan forskning tjäna till? Ja, vad tjänar det till att fara till Nordpolen? För upptäckarhågen är aldrig direkta vinster något drivande motiv. Det är för övrigt aldrig möjligt att förutse följderna av den ena eller andra uppgåelsen. Vad klarläggningen av de vita fälten på vår själs karta kan medföra, vet ingen."

Så talade den svenske riksdagsmannen Mauritz Hellberg året 1933, enligt tidskriften "Ur Det Okändas värld", en föregångare till Sökaren. Och officiellt har väl inte så mycket hänt på dessa fyrtio år. Idag heter den ensamme svenske riksdagsmannen, som vågar tala ut i denna fråga, Anders Gernandt. Enligt tidningsuppgifter var han gästtalare vid ufologernas riksstämman. Där upphov en annan klok man sin röst, civilingenjören Dag Romell, tidigare medarbetare till professor Hannes Alfvén. Hans inlägg formade sej delvis som ett svar till den av Hellberg formulerade frågan. Så här sa Romell:

— I karriären hamnar bara sådana forskare som snällt finner sig i de konventionella rönerna. De kreativa begåvningarna, som vågar skapa en annan världsbild, blir stoppade på ett tidigt stadium.

Men visst dyker det upp röster man med spetsade öron lyssnar till. I förordet till sin utställning i Lunds konsthall, "Den inre rymden. Visionär och medial konst", citerar Nils-Olof Jacobson den italienske psykiatern Roberto Assagioli:

"Från det övermedvetna får vi högre intuition och inspiration — konstnärlig, filosofisk eller vetenskaplig, eggelser till humanitära eller heroiska handlingar. Det är källan till de högre känslorna, sådana som oegennyttig kärlek, till geni och tillstånd av kontemplation, illumination och extas. Här ligger de högre psykiska funktionerna och andliga energierna.

Det är nödvändigt att skilja detta övermedvetna... från de lägre nivåer av det omedvetna som har studerats så ingående av Freud och hans efterföljare."

Så är det då dags igen för en kraftig röst i riksdagen, som talar för en statlig tjänst för forskning i Assagiolis anda. Kanske en tjänst för Nils-Olof Jacobson?

SPIRITUALISMEN... Forts

Det finns skildringar av hur en människa avlidit men kommit till liv igen och sedan kunnat berätta om hur det var att gå över. "Jag kommer aldrig mer att vara rädd för döden — det var ett skönt tillstånd." Så vittnar de som upplevat det.

Många väntar sig möta sina kära på den andra sidan under glädjetårar och omfamningar. Medier har berättat om sådana möten. Men vad mig själv beträffar väntar jag mig ingen stor mottagning eller uppbåd av anhängare när jag gör mitt inträde för gott i den världen. Nej, jag är fullt nöjd med att bara tills vidare få vila ut efter alla mina jordiska ansträngningar och besvärligheter. Men jag hoppas få uppleva den underbara naturen, som jag hittills saknat men drömt om på jorden, och få hålla den fasta varma hand, som "tog mig ur ledet och förde mig åt sidan", som jag en gång i en dröm eller vision upplevde det.

Anm. Linnéa Hagberg, 74, kom i kontakt med spiritualismen 1946 och började inom kort delta i arbete inom Stockholms Spiritualistiska Förening samt blev styrelsemedlem. Hon har även anlitats som föredragshållare.

Adress till Stockholms Spiritualistiska Förening: Karlavägen 52, 1 tr. ned, 114 49 Stockholm.

Teolog lämnar prästämbetet

Bertil Albrektson, professor i gammaltestamentlig exegetik vid Åbo akademi, beviljades i september i fjol avsked från sitt prästämbete i Svenska kyrkan. "Bakom professor Albrektsons ställningstagande ligger en längre tids tvivel på den kristna trons sanningsanspråk", skriver SvD, som även upplyser att professorn i skrivelsen till Uppsala ärkestift säger att han långsamt och motvilligt övertygats om att grunden för den kristna trons sanningsanspråk är bräckligare än han trott och att han inte längre kan instämma i väsentliga delar av kyrkans beaktelse.

Professor Albrektson avböjde att uttala sig för SvD, och brev från Sökaren har lämnats obesvarat. Han betraktar alltså sin åtgärd som en helt personlig sak och önskar ingen publicitet.

THELMA MOSS... Forts

Detta förhållande ger upphov till en mångfald extraordinära frågor, på vilka vi saknar svar. Är fenomenet en verkan av mental "dominans" av en person över en annan? Eller är det en elektrisk påverkan som sker när människor ser djupt i varandras ögon? Finns det någon verklighet bakom talet om att det kan medföra följder att se djupt i någons ögon — att man kan bli "magnetiserad" (hypnotiserad), "förhäxad", bli kär osv? I familjer där sådan ögonpåverkan förekommer i psyko-terapeutiskt syfte, kan det hända att någon av familjemedlemmarna inte fastnar på plåten, när gruppfoto tas — och det är också ett märkligt fenomen på vilket förklaring saknas. Jag är inte säker på att dessa effekter, som vi har upptäckt, har någon betydelse alls för parapsykologin, men de är i alla fall utomordentligt intressanta i sig själva.

Vad hoppas ni som parapsykolog av den närmaste framtiden?

— Ett nytt område inom Kirlian-forskningen är botaniken. En framstående botaniker här i Los Angeles har under de senaste månaderna arbetat intensivt tillsammans med oss, med stor entusiasm. Han tror att man kan använda Kirliantekniken i stället för mikroskop och infärgningsteknik för att studera de anatomiska och fysiologiska strukturerna hos växter. Vi har fått många mycket vackra bilder av skilda snitt av olika slags växter och funnit ytterligt fascinerande detaljer. Det är omöjligt att för närvarande säga vart denna forskning kan komma att leda. Varje dag ger nya överraskningar och en mängd nya frågor att besvara. Men det är spännande forskning, och vi har mycket nöje av den här i vårt laboratorium.

* Dessa försök beskrivs utförligt i Nils-Olof Jacobsons bok "Liv efter döden?", sidan 52 f.

RELIGION I JAPAN... Forts

har sett hur de lärt de äldre vissa trossatser, instruktion om kulten samt gett dem danslektioner! Genom denna lekmannainsats tillförs många nya medlemmar. Somliga rörelser har insett faran av lekmännens starka inflytande. En framgångsrik "själavinnare" kan lätt komma i opposition mot ledningen,

och av oenighetsskäl skilja sig från gruppen och starta egen församling. Exempel på sådana splittringar är **Rissho Koseikai, Shishinkai, Myochikai, Busscho Gonenkai och Kodo Kyodan**, vilka utgått från Reiyukai.

Framgång för nya religioner över hela världen är en uppseendeväckande företeelse i vår tid. De olika religionsledarnas personlighet tycks till stor del ligga till grund för denna utveckling, som vi också ser exempel på i vårt land.

*) Nichiren (1222—1282) utgick från Tendai-skolan men stiftade senare en egen skola, som kallas Hokke- eller Nichiren-skolan. Han framhävde Lotussutran, den populäraste skriften inom Mahayanabudhismen, som den sanna urkunden för buddhismen samt lärde sina anhängare att anropa den evige Buddha med formeln *Mamu myoho rengekyo*. Han hade en mycket fientlig inställning till Shinto och de buddhistiska skolor som då fanns i Japan.

**) En mandala är ursprungligen ett magiskt diagram inom den buddhistiska konsten. Genom att beskåda denna underlättas den religiösa meditationen. Flera slags mandala har uppstått, och det som används inom Soka Gakkai är en stor trätavla med formeln *Nam myoho rengekyo* i mitten. Denna formel representerar den evige Buddha.

Anhängaresiffror för några av de nya japanska religionerna:

Konkokyo 515.000, Kurozumikyō 410.000, Omotokyo 145.000, Sekai Kyuseikyō 660.000, Seicho no Ie 2.415.000, Ananikyō 220.000, Soka Gakkai 16.200.000, Rissho Koseikai 4.850.000.

Anm. Åke Haglund är religionshistoriker. Han disputerade år 1972 för filosofie doktorsgraden på avhandlingen "Contact and Conflict" där han behandlar dels fastlandskinesernas religiösa attityder och dels de religiösa aktiviteterna bland kineser i förskingringen. Haglund har även utgivit böckerna "Mästaren på Japans öar" (1955) och "Gudar och människor i Malaysia" (1969).

POUL BJERRE... Forts

hämmad, som tvångsneurotiker, "bunden av tusen fixeringar". Han var "äregirig, misstänksam, osäker, aggressiv, maktlysten". Så karaktäriseras i vanliga fall bara riktigt osympatiska kungar i historieböckerna — men Stibe tror på det och

späder på: "Erinrar vi oss hur Bjerre anklagade Kristus för maktlystnad, måste vi fråga oss om icke hans Kristustolkning... var ett angrepp på sidor i hans eget väsen från vilka han velat befria sig." Dessutom skulle Bjerre enligt Stibe ha lidit av narcissism, inriktning på den egna personen, vilket skulle förhindrat alla möjligheter till hänförelse för Kristus.

Det förvånar mig att Stibe vågat använda Lou Salomé som stöd för sina teser. I en not försöker han ge henne en air av saklighet och omdömesgillhet. Lou Salomé var psykoanalytiker i Freuds allra värsta dogmatiska anda, och hennes förutsättningar att ge oss en med verkligheten överensstämmande bild av Bjerre är därför starkt begränsade. Hennes hobby var, till råga på allt, att bedåra framgångsrika europeiska personligheter, bli deras förtrogna och även älskarinna. "Då de förstummats eller avlidit, skrev hon en medelmåttig bok om dem", skriver John Landquist ironiskt. I tur och ordning averkade hon Nietzsche, Rilke, Bjerre, Freud och många andra.

Personligen tror jag man får söka orsaken till Bjerres kristendoms- och kyrkokritik på annat håll än i hans egna "fixeringar" etc. Och jag tror jag vet var: just i kristendomen och kyrkan. Det finns ingen anledning att söka orsaken någon annanstans. Stibe gör ett tappert försök att låta en psykoanalytiker förgöra en annan. Kvar skall kyrkan och teologiska fakulteten stå med segern, fri från all kritik och i orubbat bo. I stället borde man tagit Bjerres kritik på allvar och frågat sig om den var berättigad. Bjerre ville nämligen inte förkasta utan reformera. Han lade ned stor möda på att framställa sina reformkrav. Men ännu en gång sköt kyrkan undan kraven på reform av lära och institution. I dag höjs ropen på kyrkans förändring alltmer sällan. I stället vänder man sig bort, lämnar kyrkan i sitt inkapslade tillstånd och söker sig helt nya vägar ute på den religiösa allmänningen.

FÅ DERES HOROSKOP

stillet og tilsendt for 35 svenske kr. Send fødselsdato, klokkeslet og fødested til

Peter Sørensen

Havrevej 12, DK-2700 Brønshøj, Danmark

om katalogen, som trycks på en egen offsetpress, antydde planer på att utvidga den sidan. Vattumannen har förresten tryckt första numret av den nya parapsykologiska tidskriften Medium.

Butiken på Tegnérsgatan ligger centralt men ändå en aning avsides. Anders vill flytta verksamheten till en större lokal på en mer central plats i Stockholm. Detta är på sätt och vis synd, eftersom sambandet med Strindberg och Strindbergsmuséet är påfallande. Strindberg var ju under sin senare livstid ständigt sysselsatt med "ockultism" och slumpens lek med människan. Han var dessutom född i Vattumannens tecken, det astrologiska tecken som vi nu befinner oss i och som av astrologerna anses innebära något nytt i mänsklighetens historia. Enligt astrologin är Vattumannens tid en ny tidsålder, som avlöser Fiskens, dvs. kristendomens, tid, en tid av andlig fördjupning och utveckling.

Antikvariatet Lyktan, Bergsgatan 20, 112 23 Stockholm. Tel. 08-51 43 91, 51 11 97.

Vattumannen, Box 45096, 104 30 Stockholm. Tel. 08-10 69 15.

Anders Björkén vid kassaapparaten.

Bilder: Broge Wilén

Anders Björkén tillsammans med ett par kunder på Vattumannen.

UFO-KONGRESS

Den offentliga delen av UFO-Sveriges riksstämma i Västerås, som åhördes av över 600 personer, inleddes med ett anförande av ordföranden Carl-Axel Jonzon, som lugnt och sakligt redogjorde för verksamheten. Rörelsen har nu lokalgrupper och rapportörer över hela landet. Tidningen UFO-Information har ca 850 prenumeranter, och numret inför stämman trycktes upp i 2.600 ex. Efter inledningen visades diablerier av UFOs historia, där de mest kända svenska fallen var representerade.

UFO-Sverige har satsat på bredden, och detta har gjort att man lättare vunnit gehör. Verksamheten är inte begränsad till ufologin utan man anknyter också till parapsykologi, yoga, vegetarism etc. I sommar kommer man att ha en egen kursgård utanför Skänninge. Bland stämmans huvudtalare märktes riksdagsman Anders Gernandt och civ.ing. Dag Romell, vilka understök och poängterade viktiga företeelser som hänger ihop med UFO-fenomenen.

Anders Gernandt redovisade ett par riksdagsmotioner som bygger

på resonemang, vilka förekommer/uppkommit i dessa kretsar. En motion handlar om teknisk meditation för stressade svenskar och en annan handlar om vår livsmiljö, som nu har blivit så förkonstlad att den kan anses direkt ohälsosam (bl. a. genom överskott på positivt laddade joner).

Dag Romell gjorde en mycket intressant analys av etablissemangets oförståelse attityd till UFO-frågan. Han menade att de personer som sitter i ledande ställning har en slutenhet inför det nya och radikala och därför inte kan ta emot dessa sensationella nyheter. De reagerar genom att förneka. Romells analys återfinns i hans lika intressanta bok "Kreativitet — en outnyttjad resurs". Det behövs öppna och kreativa människor för att närma sig UFO-frågan.

Ingvar Selin

Adress till UFO-Sverige: Box 311, 591 03 Motala 3.

rier med jättekvinnor.) Gudarna tillsammans med de i Valhall boende (einhärjarna) ger sina liv i Ragnaröksstriden mot det onda!

Om **högre mystik** läs följande i Havamal (den höges, Odens, sång):

139 Jag vet att jag hängde
i vindomsusat träd
i nio hela nätter,
sårad med uddstav,
åt Odin given,
själv åt mig själv.

140 Jag fick ej njuta horndryck,
ej heller bröd —
jag spanade noga nedåt;
runor tog jag upp,
ropade och tog,
nu föll jag ned ur trädet.

141 Jag fick maktkväden nio
av den märklige sonen
till Böltorn, Bestlas fader,
och en dryck fick jag
av det dyra mjödet
som ur Odröre östes upp.

142 Då började jag frodas
och fatta allt,
växa och trivas väl;
jag letade ut
ord utav ord,
en gärning gjorde den andra.

143 Runor får du taga
och tydda stavar,
mycket stora stavar,
mycket starka stavar,
som stortulen målat
och Makterna gjort
och runrik gud ristat.

144 Odin bland asar,
för alver Dain,
för dvärgarna ristade Dvalin,
Asvid har ristat
för alla jättar,
några runor ristade jag själv.

145 Vet du hur ristas må?
Vet du hur runor tydas?
Vet du hur runor målas,
vet du hur de rönas må?
Vet du hur man bedja skall?
Vet du hur blotas må?
Vet du hur man utgiver,
Vet du hur man offra skall?

146 Bättre är obett
än alltför mycket blotat,
den som ger vill jämt ha
gengäld;
bättre är ogivet
än alltför mycket offrat,
— — —
Så ristade Tund

före tidens hävder,
där han stod upp,
då han återvände.
(Collinders övers.)
★

Om **lidandets problem**: det goda i livet är en gåva från Gudarna, och det vore ofint att be om mer. Det onda med alla orättvisor skall bekämpas — med, i värsta fall, livet som insats.

Om **naturvård**: läs om Tors mellanhavanden med jätten Skryme och med Utgårdaloke (Snorres Edda) och lär respekt för naturens oövervinnelighet och styrka att slå igen!

UFO OCKULTISM ESP

Engelskspråkig litteratur.
700 titlar i lager varav 200 i pocket.

Rekvirera våra boklistor!
OBS! Ny lista USA — 1800 titlar.

EDISTA postorderbokhandel
Box 4003, 180 10 ENEBYBERG

Besök gärna vårt lager efter överens-
kommelse per tfn 08/758 62 50.

SPIRITUALISTISK LITTERATUR

Begär vår boklista med senaste nytt!
(Priserna med moms.)

Brunton, Paul: Den hemliga vägen,
hft kronor 39:—

Cooke, Ivan: Sir Arthur Conan Doyle
kommer tillbaka kronor 36:—

Puharich, A.: Uri (Geller)
hft kronor 42:50

Sallert, Ulla: Astrologi,
hft kronor 39:—

Schmidt, K. O.: Vi lever inte bara en
gång, hft kronor 39:—

Schmidt, K. O.: Reinkarnation,
hft kronor 33:—

Twigg, Ena, Medium, inb kronor 43:—

BOKFÖRLAGET EXCELSIOR AB
Box 5314, 102 46 STOCKHOLM 5

Ja, det här var några spridda, utkastade frön. Det är min förhoppning att de skall ligga och gro här och där.

Anm. Björn Wester är värmlänning, född 1937, fil. kand. 1961, avslutade studier i Sverige 1963, huvudämne sinologi (kinesiska språket och litteraturen). Därefter studier i Fjärran östern, 2 år i Peking, 4 år i Kyoto, på vilket senare ställe han studerade klassisk kinesiska och buddhism men även tog djupa intryck av naturshinto. Är numera bibliotekschef i en landsortskommun. Har medarbetat i den buddhistiska tidskriften "Bodhi" med artiklar och översättningar från kinesiskan (som hobby).

SIKTA HÖGT

Lev inte på sparlåga. Bygg upp hälsa, charm, intellekt, livskvalitet. Lev upp med

STEGRA-PROGRAMMET

Unik metod i 9 arbetshäften, som mynnar ut i en fritidsorganisation. Begär fritt provhäfte.

Fritidsfrämjandet
Box 442
126 04 Hägersten 4

HEALING!

F. S. Lind
dipl. massör o. sjukgymnast
Klostergatan 31
Örebro
Ring för tidsbeställning
019/11 33 79. Välkomna!

VATTUMANNEN

Bokhandel och
postorder

NY KATALOG 1975

med nya titlar från
USA och England.

Order: tel. 08/10 69 15

Affär i Strindbergs Blå Tornet
Tegnérsgatan 43 A, Stockholm.

Meditation, yoga, astrologi, massage,
akupunktur, makrobiotik, flygande te-
fat, skivor, affischer, rökelse.

Nu bättre och snabbare leveranser.

VATTUMANNEN
Box 45096
104 30 Stockholm

UPPTÄCK DINA ANDLIGA FÖRMÅGOR

Scientologi: Tankens grunder är en bok som öppnar portarna för Dina häpnadsväckande möjligheter som andlig varelse. Med förvänsansvärd enkelhet kommer Du att upptäcka källan till Dina personliga förmågor och deras natur. Lär Dig att använda dem till att förbättra Dina relationer till samhället, Ditt äktenskap och alla andra områden av Ditt liv. Bara skaffa den, läs den och prova den — Du kommer aldrig att vara densamme igen!

KÖP SCIENTOLOGI: TANKENS GRUNDER
(Inbunden, 126 sidor)

Fråga efter den i Din närmaste bokhandel. Om den inte finns där, skicka 25 kr med namn och adress till: Scientologikyran Stockholm, Dept. SK, Drottninggatan 53, 111 21 Stockholm (postgiro 500941-0), eller till Scientology Publications Organization, Dept. SK, Jernbanegade 6, 1608 Köpenhamn V, Danmark (postgiro 208844).

Copyright © 1975 av L. Ron Hubbard. EFTERTRYCK FÖRBJUDES. Scientologikyran Kalifornien — en ideell organisation. Scientologi är en tillämpad religiös filosofi. Scientologi® är ett registrerat namn.

TIDSKRIFT FÖR HÄLSA är ett organ för hälsovet i Sverige. Den ägs av Eskil Svensson men företräder officiellt Hälsofrämjandet, dvs waerlandrörelsen. År 1970 trycktes Hälsa i genomsnitt i 13.500 exemplar varje månad — i år ligger upplagan på 25.000—26.000 ex. Det är en välförtjänt framgång, både för tidskriften och för de idéer den representerar. Den tar upp allt väsentligt om hälsa från laktovegetarisk utgångspunkt, kommer elva gånger om året och kostar 49 kronor för helår. De av Sökarens läsare som inte känner till Hälsa och därför inte läser den har, efter denna notis, bara sig själva att skylla. Adressen är Box 1, 18121 Lidingö 1.

★

En annan hälsotidskrift är **Hälso-nytt/Vegetarianen**, som ges ut av Svenska Vegetariska Föreningen. Den når man på adressen Rådmansgatan 88, 113 29 Stockholm.

★

FRISKSSPORT talar om vad Svenska Frisksportförbundet tycker, tänker och gör. Det är ju här inte fråga om att bara stå på huvudet, käckt vandra till fots i markerna o. dyl., utan frisksporten är en **levnadskonst** som söker skapa en sund själ i en sund kropp. Man kämpar mot det som fördärvar folkhälsan, är mot tobak och alkohol, för sport, gymnastik och hälsokost — men företräder ingen extremt vegetarisk linje och kan därför få en bredare folklig tillslutning än den vegetariska rörelsen.

Frisksportarnas adress är Karlbergsvägen 14, 113 27 Stockholm.

Gåvor

Richard Hansson, Malmö, 40: —; Arne Johansson, Mora, 4: —; Martin Stål, Vällingby, 10: —; Anna Högstedt, Borgholm, 25: —; Bert Inge Malmberg, Huddinge, 3: —; Ernst Sandström, Tranemo, 60: —; Elisabeth Saedén, Stockholm, 10: —; Jan-Eric Beckman, Borås, 5: —. Summa kronor 157: —.

Hjärtligt tack!

Red.

MEDIUM har i skrivande stund bara kommit med ett dubbelnummer, 1—2, 1975. Den utges av Föreningen för Psykobiophysik, som är en stödförening för Stockholms Forskningscenter för Psykobiophysik, vilket sysslar med vetenskaplig utforskning av psykobiophysiska kraftfält (som man hypotetiskt antar existerar), alltså ett slag av parapsykologisk forskning, eller "gränsforskning". Föreningen formulerar sin målsättning på följande sätt: att främja forskning och en seriös diskussion av sambandet mellan psyke, biologiska organismer och fysisk materia samt att sprida information kring sådana gränsfenomen för att därigenom bidra till en bättre förståelse av människan och den värld i vilken hon lever. — Bland projekten märks studium av Backster-effekten och Kirlianfotografering; även Uri Geller är aktuell.

Medlemsavgift 1975 inkl. tidskriften (fyra nummer): 35: —. Adress: Box 12145, 102 24 Stockholm.

SERIÖS ASTROLOGI

En sann väg till ökad människokunskap, förståelse och självkänedom.

Privatkurs för nybörjare. Ni lär Er även ställa och tyda Ert eget horoskop.

Karla Blüthgen
08/52 21 60

ASTROLOGISK KARAKTÄRS- TOLKNING

Ditt personliga födelsehoroskop uträknas för 35: —.

En omfattande skriftlig tydning av horoskopet (som är mycket tidskrävande att få fram) 100: —.

Sänd födelsedata (år, mån, dag, klockslag samt födelseort) till

Astrologi-Center
Box 31115
400 32 Göteborg 31

Kontakt

29-årig småskoll. söker kille med bl. a. ockulta intressen.

Svar till "Göteborgstrakten", Sökaren f. v. b.

★

Boplat sökes av samlarbetsgrupp för studier, odling, överlevnads- och annan konst, musik, hantverk m. m.

Svar till "Tvärvetenskapligt frö", Sökaren f. v. b.

RÄTTELSE

I reportaget från Divine Light Mission angavs fel tel.nr. Rätt nr är 08-60 10 32.

I artikeln om Plotinos har första raden ett tryckfel. 294 skall vara 204.

A. Information om elixiret, den 250-åriga "Haarlemer healing oil".

B. Information och demonstration av professor Lakhovskys MWO-kroppsenenergialstrare m m Positiva referenser finns.

C. Din personliga BIORYT uträknas enl. medicinalrådet dr Wilhelm Fliess' metod, byggd på strikt vetenskapliga forskningsrön.

1. Biorytmogram eller pulsationsrytmen.

2. Högsta försäkringsskydd mot den egna mänskliga faktorn.

Ovärderligt för bla varje bilförare — enl statistiskt underlag.

D. Alltmer populära manastrålände

LAPIS LINGUA

den mexikanska,
tjusigt turkoskimrande
"TUR-smyckestenen"

från Sierra Madres inre — positivt testad och lovordad av framstående psykometriker och pendelspecialister — kan erhållas genom undertecknad. Många positiva uttalanden om L. L. finns av lyckliga ägare.

HARALD SCHUBERT

S:t Eriksgatan 109, 113 31 Stockholm
Tel. 08 - 33 19 32

BOKRECENSIONER

FREUDS MEST BERÖMDA FALL

Sigmund Freuds mest omskrivna patient var en ursprungligen förmögen men senare på grund av tidshändelserna utfattig ryss som efter att ha provat på olika behandlingsmetoder hamnade i Freuds mottagningsrum vid Berggasse i Wien i januari 1910. Kärnan i hans svåra neuros var en djurfobi, en sjuklig fruktan för vargar, kring vilken en rik flora av andra symtom grupperade sig.

Freud har utförligt skildrat fallet, och det är denna sjukhistoria som nu tillsammans med patientens egna självbiografiska anteckningar under titeln *Vargmannen* utgivits i svensk översättning av bokförlaget Prisma (pris 69: —). Den nära 330 sidor omfattande volymen innehåller också bidrag om fallet av två andra kända analytiker, nämligen Ruth Mack Brunswick och Muriel Gardiner. Hos den förre genomgick Vargmannen en kompletterande analys några år sedan han slutat hos Freud, och den senare hade regelbunden personlig kontakt med honom under hans sista trettio år. När han nedskrev sina sista minnesanteckningar var han 83 år gammal.

Sällan har en människa blivit så grundligt genomlyst och kommenterad som denne patient. Att "Vargmannen" emellertid inte bara är en bok för psykopatologer med höga anspråk på uttömmande sjukhistorier utan med stor behållning kan läsas av envar som har sinne för god litteratur beror till stor del på patientens egen medverkan. Han visar sig vara en mycket god berättare inte bara när det gäller sina egna inre öden, utan han ger också en initierad skildring av livet i den tsarryska överklassmiljön och senare av de svåra förhållandena i krigstidens Mellaneuropa. Skakande är berättelsen om hans dramatiska kärlekshistoria och hans äktenskap som slutade tragiskt med hustruns självmord.

Till det som fängslat mig mest i denna bok är Vargmannens fina porträtt av Freud som läkare och människa. Psykoanalysens upphovsman var vid denna tid i 50-årsåldern och tycktes åtnjuta den bästa hälsa. "Det ganska långa ansiktet var inramat av ett kortklippt, redan grånande skägg, men det jag mest lade märke till i detta ansikte var de mörka, intelligenta ögonen som betraktade mig genomträngande men utan att ge mig den ringaste känsla av obehag. — Vid mitt första mötet med Freud fick jag en känsla

av att jag stod inför en mycket stor personlighet."

Freud hade en oerhörd arbetsbörda. Han började sin praktik tidigt på morgonen och höll sedan på hela dagen med undantag för måltider och en kort promenad. Kvällarna ägnade han åt forskning och ett författarskap, vilket som var och en vet är omfattande. Han klarade det hela genom en klok tidsindelning, och genom att unna sig en lång årlig semester på två och en halv månader under sensommaren och hösten.

Patienterna tog Freud emot i sina två sammanhängande arbetsrum med den öppna dörren emellan och utsikt över den lilla gården. Här rådde, skriver Vargmannen, alltid "en stämning av helig frid och ro". Överallt såg man statyetter och andra ovanliga föremål — det var arkeologiska fynd från det gamla Egypten. Antikviteterna bidrog till känslan att man lämnade det moderna livets jäkt bakom sig och var skyddad mot de dagliga bekymren. Själv förklarade Freud sin kärlek till arkeologin med att psykoanalytikern, liksom arkeologen under sina utgrävningar, måste blottlägga lager efter lager av patientens psyke innan han når de djupast nedgrävda och värdefullaste skatterna.

Vargmannen hade intrycket att han under behandlingen mindre kände sig som patient än som medarbetare. Behandlingen var en sorts undervisning, ett pedagogiskt samtal mellan läkare och patient, under vilket båda hjälptes åt att reda ut neurosens orsaker och komplicerade förgreningar i psyket. Allt måste fram i dagen, allt måste tydas och infogas på sin bestämda plats i sammanhanget. Denna behandling var tidskrävande! Tolkningen av centralmotivet, den ångestfyllda barndomsdrömmen om de fem vargarna som satt i trädet med ögonen skarpt fixerade den lille drömmaren, "drog ut på tiden i flera år", och enbart hos Freud tillbragte patienten fem år. För korttidsbehandlingar hade Freud mycket litet till övers. Han säger ironiskt att "analys som på kort tid förs till ett lyckligt slut är värdefulla genom att de bidrar till terapeutens självuppskattning och bekräftar den medicinska vikten av psykoanalys. Men de förblir till största delen betydelselösa för den vetenskapliga kunskapens utveckling".

Här ligger en invändning nära till hands. Om en behandling verkligen på kort tid leder till "ett lyckligt slut", dvs

patientens tillfrisknande (och förhöjd självkänsla hos terapeuten), skall analysen då ändå fortsätta för att läkaren-forskaren skall få veta mer om de psykiska sammanhangen? Än idag betraktar rättrogna freudianer två år som minimi-tid för en behandling — i fräppant mot-sättning till andra skolor som säger sig nå tillfredsställande resultat på betydligt kortare tid. Om de rika terapeutiska möjligheter som idag står oss till buds får man sakkunnigt besked i Nils-Olof Jacobsons i Sökaren tidigare anmälda bok *"Människosyn och terapi. Nya perspektiv"*, där femton skandinaviska terapeuter redogör för sina teorier och arbetsmetoder.

Vargmannen själv skrev en gång till Muriel Gardiner: "Jag tror faktiskt att den djupare orsaken till varje neuros och varje depression måste vara bristen på relation till omvärlden och den tomhet som blir följden av detta." Det är klokt sagt; och lyckligtvis finns det andra metoder än mångåriga undersökningar av patientens förflutna (med särskild hänsyn till de sexuella motiven) att åstadkomma den lyftning, den levande kontakt med världen som är den psykiska hälsans kännetecken.

Härmed är inget ont sagt om den recenserade boken. Den är en klassiker, en fascinerande lektyr, ett mänskligt och medicinskt dokument av hög rang, och man kan bara önska att snart få fler lika gedigna casestudies i sin hand, och inte bara psykoanalytiska utan gärna också rapporter från andra fronter. Freuds dotter Anna Freud har så rätt när hon i det förord hon försett boken med noterar "en påfallande brist på publikationer med en speciell inriktning, nämligen fullständiga och adekvat dokumenterade sjukhistorier".

Gustaf Lundgren

ETT MED NATUREN

I sin bok *Ett med naturen* (Forum 1974, 35: —) skriver religionspsykologen och filosofen Alan W. Watts att det finns en djup väsensskillnad mellan kristendomens atmosfär och den naturliga världens atmosfär. "När jag betraktar träd och klippor, himlen med stjärnorna och molnen, havet eller den nakna människokroppen", skriver Watts, "finner jag mig existera i en värld, där den kristna religionen helt enkelt inte passar in". Det syns

för honom omöjligt att förbinda upphovet till den kristna religionen med upphovet till det fysiska universum. Däremot står den kristna tron i samklang med den mänskliga naturen på så sätt att den svarar mot människohjärtats religiösa längtan, önskan om ett evigt liv efter döden, en evig återförening med dem vi älskat. Ja, kristendomen är den enda i grund och botten glada religionen, menar Watts, ty "den satsar djärvt på att världsordningen skall visa sig vara den bästa vi kan hoppas på och uppfordrar människan att av all makt förlita sig på föreställningen att hennes natur... är skapad efter förebilden av den yttersta verkligheten, Gud...". Skulle dessa ljusa tankar dock vara oriktiga, slipper vi att få veta det!

Alan Watts anser att kristendomen är en stads- och inomhusreligion. Den växte fram i städer som Antiokia, Korint, Efesus, Alexandria och Rom och präglades från början av stadskulturen. Bondebefolkningen befann sig närmare naturen, och hos den levde länge naturreligionen kvar. Watts skriver att så långt tillbaka han kan minnas har han endast inomhus känt någon lust att vara kristen — ute i det fria har han tyckt sig sakna samband med det som sker i kyrkan. Det kristna är överhuvud taget liksom inneslutet i ett vattentätt rum, eller en sluten helgedom, "dit ljuset från bar himmel tränger in endast genom de symboliska ädelstenarna i fönstrens målade glas".

Att kristendomen har ett arkitektoniskt, artificiellt mönster ser man tydligt i idén att Gud har *skapat* världen, vilken alltså är en konstprodukt, frambragd *utifrån* av någon, vilken haft ett *syfte* — medan enligt tex den kinesiska naturfilosofin, taoismen, naturen i stället har *vuxit fram*, har skapat sig själv *inifrån*, utan syfte, genom Tao, kraften, som genomströmmar allt.

I kristen tanke är Gud ett slags välviligt, upplyst despot, som härskar över något som existerar utanför honom själv — samtidigt som man upplever att hela världen i verkligheten har satts i rörelse inifrån "av något som ligger så djupt inne, att det också är mitt innersta, mycket varaktigare jag än mitt på ytan ligande medvetande. Min känsla av släktskap med denna värld hänför sig inte bara till dess klart sympatiska och vackra utan också till dess förskräckliga sidor".

De kristna idéerna om verkligheten representerar inte naturen utan i stället den mänskliga längtan efter en bättre värld. Den kristna tron är människovänlig, medan naturen syns ödslig och obarmhärtig. Kristendomen erbjuder människan tron att allt vad hon i sitt hjärta kan hoppas på och längta efter, det är ock-

så sant. En "naturalistisk religion" däremot har just inget annat att erbjuda än "ett filosofiskt accepterande av det oundvikliga, en ädel men vemodig resignation inför sanningen, att naturen står över gott och ont och att döden är den nödvändiga motparten till livet, liksom smärtan till lusten". Och en sådan filosofi har i varje fall inte mycket att ge de olyckliga, de sjuka och de döende. — Å andra sidan kan man inom en naturreligion uppleva en känsla av identitet med hela universum, att man är en del i ett stort naturligt skeende — varvid känslan av individuell isolering kan försvinna.

Är då kristendomen alldeles väsensfrämmande från naturreligionen? Nej. En kristen kan tex uppleva att Gud är det innersta i allting — även i människan — och det är en föreställning som tycks samstämmig med den vedantiska idén, att den individuella själen är identisk med världssjälen. Watts skriver, i förbigående: "... jag har funnit att när kristna teologer blir subtila och mystiska och när de i samtal pressas att säga vad de *verkligen* menar, blir det allt svårare att avgöra skillnaden mellan kristendom och låt oss säga Vedanta."

Men en skillnad mellan kristendomen å ena sidan och buddhismen och Vedanta å den andra är att för de senare spelar idéerna en underordnad roll. Det centrala inom buddhistisk och vedantisk tradition är "en obeskrivbar erfarenhet, dvs en erfarenhet som är konkret och icke-verbal och ingen idé överhuvud taget" — det är sanningen direkt upplevd under tystnad. Men hos kristendomen är huvudvikten lagd på tro snarare än på erfarenhet.

Om dödens ofrånkomlighet skriver Watts att det är fel att associera Gud med ett varande som utesluter icke-varande och att trola bort döden med "uppståndelsens under". Ty livet innebär en sammanhängande process av födelse, varande och död — liv och död hänger oskiljaktigt ihop — det finns en "inre identitet" mellan varande och icke-varande, liksom mellan den som förnimmer och det som förnimmes. Så döden synes endast bli "ett återvändande till den inre natur från vilken vi en gång föddes". Detta innebär, säger Watts, att "vårt livs i sannaste mening inre källa aldrig föddes utan alltid har förblivit immanent, ungefär som livet finns i trädet, fastän frukterna växer och faller. I yttre hänseende är jag ett äpple bland många. I inre hänseende är jag trädet".

Det gäller för västerlandets människa att upptäcka naturens Gud i stället för den teologiska abstraktionens Gud och att inse att människan ingår i naturens processer, är del av ett större natursammanhang, och att identifiera sig inte bara med sitt personliga jag utan med världs-

alltet i en "all-känsla". Kan hon göra detta, blir hennes personliga öde inte det allt överskuggande.

Detta var ett försök att återge några väsentliga tankar i den intressanta upptakten av Alan Watts bok "Ett med naturen", vilken utkom i engelskt original 1958 under titeln "Nature, Man and Woman". Boken är svår och tung, har troligen varit besvärlig att översätta, och man frågar sig om svårbegripligheten är författarens eller översättarens fel. Anmälaren måste erkänna att han inte kommit igenom hela boken. Men i synnerhet kapitlet "Stadskultur och hedendom" var intressant.

SM

RELIGIONSPSYKOLOGI

Religionspsykologi är ett ämne som griper över de gängse fackgränserna. Man kan fråga om det skall sortera under religionsvetenskapen eller under psykologin. Hjalmar Sundén, som sedan 1967 innehar en personlig professur i ämnet, konstaterar inledningsvis i sin nyutkomna bok *Religionspsykologi* (Proprius, cirka 34:40 inkl moms) att det krävs samarbete mellan forskare inom skilda områden — folk med skolning i allmän religionsvetenskap och specialister på moderna psykologiska metoder — för att religionspsykologin skall kunna hävda sig som självständig vetenskap.

Och vad är religionspsykologi? Sundén kommer fram till att den kan definieras som "läran om religiösa upplevelser och beteenden".

Hur är en religiös upplevelsevärld psykologiskt sett möjlig? Sundén ställer frågan, och han finner svaret i människans förmåga att strukturera sina upplevelser på olika sätt. Den som lever sig in i en religiös tradition, upplever sin egen tillvaro i mönster som hämtats därifrån. En kristen troende kan tex i Bibeln finna mänskliga situationer, personer och repliker, som han kan överföra på sin egen situation. Man övertar då en roll, menar Sundén, och man upplever också den gudsrelation som hör till rollen, dvs man blir benägen att tolka tillvaron religiöst.

Om en enda religiös tradition dominerar i ett samhälle, tolkar de flesta skeendet på samma sätt, men i ett pluralistiskt samhälle, där många skilda livssyner lever sida vid sida, blir man i hög grad beroende av den grupp man tillhör.

En grupptillhörighet kan vara mycket intensiv. I ett kapitel om individ och grupptillhörighet diskuterar Hjalmar Sundén sådana fenomen som tungomåltal och Jesusrörelse. Jesusfolkets sätt att arbeta har i amerikanska undersökningar jämförts med sk hjärntvätt i Kina och

SÖKARENS BOKKLUBB

Prenumeranter på Sökaren är automatiskt medlemmar i vår nystartade bokklubb och har förmånen att köpa speciallitteratur till rabatterade priser.

"Den angelägnaste bok om ESP-forskning och den ockulta traditionens giltighet som hittills utkommit." — Los Angeles Times

**PSI
Psykiska
upptäckter
bakom
Järnridån**

Sheila Ostrander och Lynn Schroeder

De härmed väckande fakta om den psykiska forskningen i de officiella laboratorierna från Prag till Moskva.

BERGHS

Ordinarie c:a-pris 47:—
inkl. moms (inb)

Ert medlemspris: 35:—
inkl. moms (inb)

De materialistiska, fantasilösa byråkraterna i Sovjetunionen borde vara de som minst av alla kastar bort tid, vetenskaplig talang och pengar på det koncentrerade studiet av parapsykologi. Det är så mycket mer förvånande att omfattande, auktoriserad utforskning av ESP — utomsinlig varseblivning — har utförts av toppforskare inom östländerna och Sovjet. Deras slutsatser är märkliga, deras uppfinningar förfluffande — och forskningen fortsätter nu.

På sommaren 1968 besökte Sheila Ostrander och Lynn Schroeder Sovjetryssland, Bulgarien och Tjeckoslovakien för att ta reda på fakta om psykisk forskning i laboratorierna från Moskva och Prag. Nu avslöjar de — för första gången i västerlandet — förvånansvärda framsteg och presenterar de nyckelpersoner som går i täten för utforskandet av människans okända krafter. Redan har ryssarna lyckats lära sig behärska "ar-

Som bok nummer två erbjuder vi den internationellt mycket uppmärksammade "PSI, Psykiska upptäckter bakom järnridån". (Se recension i förra numret.) Den är på 495 sidor och inbunden.

tificiell reinkarnation", tämjdt djur och åstadkommit hypnos med hjälp av telepati och filmat telekinesi ("tankens makt över tingen") i laboratoriet. Här finns också Wolf Messing, den polske flykten som visade sin mediala förmåga för Stalin; Nikoljev, Rysslands mest beprövade medium; husmodern från Moskva som flyttar föremål utan att röra vid dem; den blinda sierskan från Bulgarien, och många andra. Här är otroliga nya uppfinningar: en ny sovjetisk slagruta, den tjeckiska pyramiden

som mumifierar kött och skärper rakblad; astrologisk födelsekontroll, bulgarisk suggestologi, och mest förbluffande av allt: en maskin som fotograferar den mänskliga "auran". En fängslande, oumbärlig och ofta skrämmande bok, som är en milstolpe i människans utforskande av själen och som ger ett slutgiltigt bevis på att — som Ivan T. Sanderson påpekar i sin entusiastiska inledning — ESP inte är "extrasensorisk", utan en produkt av de förmågor vi redan har.

Fyll i kupongen och sänd in den, eller ring 08-84 04 15!

Till Sökarens Bokklubb
c/o Lindqvist Förlag AB
Box 17037, 104 62 STOCKHOLM

Härmed beställes ex av PSI, Psykiska upptäckter bakom järnridån à 35:— inkl. moms. Boken kommer portofritt till mig om några dagar.

Namn:

Bostad:

Postnr: Postadr:

VAR GOD TEXTA!

Korea på 50-talet, i stort sett enligt schemat: intensiv samvaro — skapande av känslomässiga konflikter — underkastelse och pånyttfödelse.

I ett avsnitt om mystikens psykologi talar Sundén om fem plan hos människan. Nervsystemet placerar han i mitten; under det ligger organfunktionerna och de kemiska förloppen i organismen — och över det ligger de sociala relationerna och förmågan till helhetsupplevelse. Det är den senare som mystikerna på olika vägar odlat. Mystiker från olika tider och olika religioner har gett likartade skildringar av denna helhetsupplevelse, som dock var och en identifierat i sin egen religiösa tradition. Mystikernas upplevelse av enhet med Gud innebär enligt Sundén en upplösning av rollsituationen och är en motpol till en rent teoretisk gudsföreställning, där man inte alls har något personligt förhållande till Gud.

Hjalmar Sundén presenterar i ett avsnitt olika människotyper och deras förhållande till religionen; han refererar också forskning om barn och religion. Ett kapitel ger en översikt över Freuds och Jungs tolkning av religionen, och speciellt Jungs lära om arketyperna och betoning av myternas betydelse för människans verklighetsuppfattning kan ge en intressant belysning av vår tid.

Sundéns "Religionspsykologi" är närmast avsedd som en inledande översikt för universitetsstuderande, och den är kompletterad med ett kapitel om psykologiska och sociologiska metoder inom religionspsykologin, författat av Gustaf Ståhlberg, som också gjort instuderingsfrågor till varje kapitel, men även den intresserade lekmannen kan finna mycket stimulerande, intressant och kanske irriterande i boken. För den som vill gå vidare finns ju sedan bl a Sundéns egen stora bok "Religionen och rollerna".

Rune Jönsson

ROMAN OM REINKARNATION

Den "ockulta vågen" har spridit sig även till skönlitteraturen. Allt fler romanförfattare tar upp parapsykologiska eller ockulta motiv i intrigen. De flesta romaner av detta slag som vi har kunnat läsa har varit översatta. Den norsk-svenska författarinnan Eva Seeberg slog för länge sedan igenom med en sinnlig kärleksroman, "Det är hos mig han har varit". Hennes båda senaste romaner handlar också om sinnlig kärlek, men perspektivet vidgas ut över ett livs gränser. I "Hon är inte borta" (Trevi 1972) antyds

att de båda huvudpersonerna har mötts i ett tidigare liv, och övertygelsen om att den enas död inte innebär slutet på deras förhållande avslutar boken. I hennes senast publicerade roman, med det korta namnet *Ja* (Trevi 1973, 126 sid, pris ca 39:— inkl moms) är reinkarnationsmotivet klarare uttalat.

Den yttre handlingen är inte märkvärdig. En kvinna reser med sin man till Egypten, där han ska arbeta en tid. Hon reser ensam till de gamla kungagravarna i Luxor och råkar bli inlåst där tillsammans med en främmande manlig turist. Hon träffar honom igen; på ett oförklarligt sätt fascinerar och skrämmer han henne. Lösningen kommer i ett intensivt minne av scener i ett för länge sedan förflutet liv — ett minne som för henne känns helt självklart fastän hon tidigare inte intresserat sig särskilt för reinkarnationstanken.

Mer av handlingen ska inte avslöjas; trots att så litet egentligen händer på det yttre planet är boken engagerande. Språket är intensivt och medryckande. Jag fann det svårt att lägga romanen ifrån mig innan den var utläst. Eva Seeberg har med den här boken utvidgat kärleksromanens område på ett fascinerande sätt.

Nils-Olof Jacobson

SM: DEN ODÖDLIGA BRAHMAN

I vedantisk tanke är Brahman allt som finns. Inget existerar utom detta Enda i vilket allt som lever och allt som inte lever finns inneslutet. Allt är en Enhet, men i Enheten finns en mångfald. Allt dväls i den allomfattande Brahman; man kan också säga att Den genomtränger allt.

Brahman är en substans, vars väsen är medvetande och tänkande. Den är oföränderlig, oförstörbar. Den har inte fötts och den skall inte dö, ty den existerar inte i en tid-rumslig värld, utan den är världen; tid och rum är föreställningar inom Brahman.

Det väsentliga i den vedantiska insikten är att Atman (den individuella själen) till sitt väsen är identisk med Brahman (världssjälen). Vid kroppens död lämnar Atman kroppen, men Atman själv dör inte; den lever som det inre i alla varelser. Själens odödlighet är inte den individuella personlighetens odödlighet, utan Atmans, substansens, odödlighet.

Ständigt dör varelser, och ständigt föds nya. Det är enligt Vedanta Brahman, Det Enda, som uttrycker sig i alla former, skådar materiens illusoriska värld genom ständigt nya media. Livets individuella former försvinner,

men Livet finns alltid. Något finns i botten, och detta Något är världssjälen, Brahman, vars väsen är medvetande och tänkande och som ständigt tränger in i nya former av liv.

När människan använder begreppet "jag", avser hon sin själ, medvetandet, det inre tänkande väsendet. Detta väsen är enligt Vedanta en och samma substans — men upplever sig som fågel, som fisk, som president i Förenta staterna och som gerillakämpe i Latinamerika.

Tankarna, känslorna, förnimmelserna — kärleken, hatet, glädjen, skräcken, kunskapen, idealen — är tillfälliga ting som flyter genom medvetandet. Men den för allting gemensamma kärnan, jaget, är odödlig, tidlös. Det finns i grund och botten bara ett enda väsen — det finns bara du — och du är också jag och fiende och vän. Vi är alla i grunden samma väsen, Brahman.

Brahmans natur är medvetande. Jaget upplever sig endast som medvetet, även om detta medvetande i t.ex. drömmen inte utgör vår vanliga, fullständiga personlighet. Döden är en frånvaro av medvetande. När medvetandesubstansen, Atman, överger en organism, då sover individen — det är

den s.k. lilla döden — eller, om övergivandet är definitivt, då är individen avliden och kroppen upplöses.

Någon död existerar inte för jaget, Atman. Ty jaget tar sig ständigt nya former. Död kan inte upplevas. Du, som är kärnan i allt levande, kommer alltid att uppleva att du finns. Du kommer att existera som bödeln och bödelns offer, som den rike utsugaren och den eländige utsugne, som den friske, framgångsrike och som den sjuke och plågade. Det är bara du, jaget, som existerar. Men du, medvetandet, finns i oräkneliga former — du är mask och groda, örn och leopard, människa och övermänniska. Du är det minsta kryp, och du är gud.

Min inre kärna är din inre kärna. Mitt jag är ditt jag. Bortom alla tillfälliga föreställningar, glädjen, sorgen, fördomarna, lidelserna är vi identiskt samma väsen. Du tror att ditt jag är ditt och att jag är en annan. Men det är en illusion, ty jagkänslan avser alltid framför allt medvetandesubstansen på botten av ditt väsen — den substans som genomtränger allt och är allt.

Så lär Vedanta.

SÖKAREN

Nr 5 1975 Årgång 12

Adress: Box 3063, 103 61 Stockholm 3

Postgiro: 70 60 47 — 8

Bankgiro: 372-8128

Telefon: 08/69 60 27

Red o ansv utg: Sven Magnusson

I redaktionen: Nils-Olof Jacobson

Sökaren är en oberoende tidskrift för livs-
åskådningsfrågor, där skilda meningar kan
föras fram.

För varor och tjänster som utbjuds i an-
nonser i denna tidskrift svarar endast an-
nonsererna själva.

PRENUMERATIONSPRISER

Helår (10 nr) 40: —

Halvår 22: —

I Norge och Danmark kan prenumeration
ske med svensk postgiroanvisning.

I Finland kan inbetalning göras till Aka-
demiska Bokhandeln, Postbox 128, 00 101
Helsingfors 10, postgiro 53 33 — 2. Helår
kostar då 30 mk, halvår 16 mk.

Annonspriser (moms tillkommer):

Helsida 500: —, halvsida 300: —, små-
annonser 10: — per cm, men minst 30: —.

INNEHÅLL:

Karma Ling, ett buddistkloster 1

Björn Wester:

Att vara hedning 5

Gustaf Lundgren

Astrologins återkomst 6

Thelma Moss intervjuas 10

Broge Wilén:

Kunskapens ljus i Vattumannens tecken 12

Åke Haglund:

Nya religioner i Japan 14

Björn Sahlin:

Poul Bjerre och religionen 16

Vilhelm Fahleson:

Jiddu Krishnamurti 18

Linnéa Hagberg:

Spiritualismen om livet efter detta 22

Per Ragnar:

Reflexioner 24

Copyright resp förf.